

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Pauliina Suoniemi

LASTEN RYHMÄTYÖTAITOJEN VAHVISTA- MINEN

Sosiaali- ja terveystieteiden
2022

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Pauliina Suoniemi
Opinnäytetyön nimi	Lasten ryhmäytötaitojen vahvistaminen
Vuosi	2022
Kieli	suomi
Sivumäärä	64+2 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tämä opinnäytetyö selvitti varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkemyksiä lapsen ryhmäytötaitojen vahvistamisesta positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Opinnäytetyössä myös selvitettiin, mitkä ovat lasten kehittämiskohteet ryhmäytötaitojen oppimisessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tärkeä rooli ryhmän muotoutumisen ja lasten ryhmäytötaitojen opettelun kannalta.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä kerrotaan positiivisesta pedagogiikasta ja positiivisesta psykologiasta sekä lasten ryhmäytötaidoista. Laadullinen tutkimusaineisto kerättiin Vaasassa työskenteleviltä varhaiskasvatuksen henkilöstöltä sähköisellä kyselylomakkeella. Tutkimus oli laadullinen, mutta jonkin verran käytettiin myös kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Vastauksia saatiin yhteensä 14. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle positiivinen pedagogiikka käsitteenä on tuttu. Tärkeimpänä lapsen ryhmäytötaidona varhaiskasvatuksen henkilöstö piti muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taitoa. Lasten ryhmäytötaitojen suurimmaksi kehittämiskohteeksi nostettiin toisen huomioiminen. Tärkeimpinä keinoina lasten ryhmäytötaitojen vahvistamisessa pidettiin myönteistä ilmapiiriä ja aikuisen roolia.

Avainsanat	varhaiskasvatus, ryhmäytö, luonteenpiirteet, vahvuus, positiivinen pedagogiikka
------------	---

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaaliala

ABSTRACT

Author	Pauliina Suoniemi
Title	Strengthening Children's Teamwork Skills
Year	2022
Language	Finnish
Pages	64+2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

This bachelor's thesis examined the views of early childhood education staff on strengthening a child's teamwork skills from the perspective of positive pedagogy. The bachelor's thesis also explored what the development areas for children in learning teamwork skills are. Early childhood education personnel play an important role in forming a group and in the process of children learning teamwork skills.

The theoretical framework of the study describes positive pedagogy and positive psychology, as well as children's teamwork skills. The qualitative research data were collected from early childhood education staff working in Vaasa using an electronic questionnaire. A total of 14 responses were received. The data was analyzed using data-based content analysis.

The results of the study show that positive pedagogy as a concept is familiar for to the early childhood education staff. As the most important child's teamwork skill, early childhood education staff consider the skill of respecting and listening to others. The main development goal of children's teamwork skills was considered to be taking other people into account. The main ways of strengthening the teamwork skills of children were considered to be a positive atmosphere and the role of an adult.

Keywords	early childhood education, teamwork skills, personality trait, strength, positive pedagogy
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUS.....	10
	2.1 Varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet	10
	2.2 Kasvattajana päiväkodin ryhmässä.....	11
	2.3 Päiväkotiryhmän merkitys pienelle lapselle	13
3	POSITIIVINEN PSYKOLOGIA JA PEDAGOGIIKKA	16
	3.1 Positiivinen psykologia.....	16
	3.2 Positiivinen pedagogiikka	17
	3.3 Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksen arjessa	18
4	LUONTEENVAHVUUDET	21
	4.1 Hyveet	22
	4.2 Luontevahvuuksien käyttäminen arjessa	23
	4.3 Ryhmäyötaidot luontevahvuutena.....	24
	4.4 Kasvattajan rooli ryhmäyötaitojen vahvistamisessa	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
	5.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	29
	5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistokeruu	30
	5.3 Analyysimenetelmä.....	31
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	33
	6.1 Lapsen tärkeimmät taidot ryhmäyötaitojen kannalta	33
	6.1.1 Itsetuntemuksen vahvistaminen.....	33
	6.1.2 Empatiataitojen kasvattaminen	34
	6.1.3 Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taito	35

6.1.4	Yhteisen hyvän hyödyn ymmärtäminen	35
6.1.5	Lapsen vahvuuksien esiintuonti ja niiden vaikutus ryhmään	36
6.1.6	Toisen onnistumisen iloitseminen	37
6.1.7	Optimismin lisääminen	38
6.2	Lapsen itsetuntemuksen edistäminen	39
6.3	Lapsen empatiataitojen edistäminen	42
6.4	Toisen kuuntelemisen vahvistaminen	44
6.5	Yhteisen hyvän merkityksen näkeminen	46
6.6	Omien vahvuuksien tunnistaminen	48
6.7	Toisen onnistumisen iloitseminen	50
6.8	Optimismin lisääminen	52
6.9	Lasten kehittämiskohteet ryhmätyötaidoissa	54
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	56
8	POHDINTA.....	59
8.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	60
8.2	Jatkotutkimuksen aiheita	61
	LÄHTEET	62
	LIITTEET	65

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeys (n=14)	33
Kuvio 2. Empatiataitojen kasvattamisen tärkeys (n=14)	34
Kuvio 3. Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taidon tärkeys (n=14)	35
Kuvio 4. Yhteisen hyvän hyödyn ymmärtämisen tärkeys (n=14)	36
Kuvio 5. Lapsen vahvuuksien esiintuonti ja vaikutus ryhmään tärkeys (n=14)	37
Kuvio 6. Toisen onnistumisen iloitsemisen tärkeys (n=14)	38
Kuvio 7. Optimismin lisäämisen tärkeys (n=14)	39
Kuvio 8. Itsetuntemuksen vahvistaminen (ilmaisut)	40
Kuvio 9. Empatiataitojen kasvattaminen (ilmaisut)	42
Kuvio 10. Toisen kuuntelemisen vahvistaminen (ilmaisut)	44
Kuvio 11. Yhteisen hyvän merkityksen näkeminen (ilmaisut)	46
Kuvio 12. Lapsen omien vahvuuksien tunnistaminen (ilmaisut)	48
Kuvio 13. Toisen onnistumisen iloitseminen (ilmaisut)	50
Kuvio 14. Optimismin lisääminen (ilmaisut)	52
Kuvio 15. Ryhmätyötaitojen kehittämiskohteet (ilmaisut)	54

LIITELUETTELO

LIITE 1. Saate-kirje

LIITE 2. Kyselylomake varhaiskasvattajille

1 JOHDANTO

Usein päiväkotiki on ensimmäinen paikka, jossa lapsi on osa suurempaa ryhmää ja muodostaa siellä ensimmäisiä vuorovaikutussuhteita toisten lasten kanssa. Jokaisella on luontainen tarve kuulua johonkin ryhmään ja tuntea itsensä hyväksytyksi. Ryhmään liittyminen ei ole aina helppoa ja monet asiat saattavat vaikeuttaa ryhmän jäseneksi pääsemistä, toimimista ryhmässä muiden kanssa sekä ystävyysuhteiden luomista. Tässä opinnäytetyössä keskityn lasten ryhmätyötaitojen vahvistamiseen hyödyntäen positiivista pedagogiikkaa.

Ryhmä, ryhmäytyminen ja ryhmätyötaitot ovat mielenkiintoisia ilmiöitä. Ryhmätyötaitoja tullaan tarvitsemaan aina, sillä tuleme elämämme aikana toimimaan monissa erilaisissa ryhmissä erilaisten ihmisten kanssa. Päiväkodissa lapsiryhmät ovat usein suuria ja tilat ovat pieniä, joten on erityisen tärkeää saada ryhmä toimimaan ja tuntumaan jokaiselle hyvältä. Hyvä ryhmäytyminen vaatii hyviä ryhmätyötaitoja. Lapset tarvitsevat vielä paljon tukea ja ohjausta uusien taitojen opettelussa, ja tässä varhaiskasvattajat ovat tärkeässä roolissa. Ryhmässä toimimisen taidot ovat mielenkiintoinen aihe ja haluan lähteä selvittämään, miten päiväkodissa näitä taitoja tuetaan käytännössä.

Haluan tässä opinnäytetyössä lähteä selvittämään, miten päiväkodissa tuetaan lapsen ryhmätyötaitoja arjessa. Näkökulmaksi valitsin opettajani ehdotuksesta positiivisen pedagogiikan. Tutustuessani positiiviseen pedagogiikkaan huomasin, miten mielenkiintoinen pedagoginen menetelmä se on. Panostamalla positiiviseen pedagogiikkaan lapsista kasvaa myönteisiä ja hyvinvoivia. Positiivinen pedagogiikka on noussut varhaiskasvatuksessa suositukseksi työmenetelmäksi varhaiskasvatussuunnitelman painotusten vuoksi. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjaan lasten vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita ongelmien sijaan. Varhaiskasvattajien on hyvä kiinnittää huomiota omassa ryhmässään turvallisen ja hyväksyttävän ilmapiirin luomiseen sekä tukea lasta sopeutumaan ryhmään sekä auttaa lasta

ryhmäytätaitojen opettelussa. Omassa työssäni varhaiskasvatuksessa tulen varmasti hyödyntämään positiivista pedagogiikka työmenetelmänä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä ja syventää tietoa pienten lasten ryhmäytätaitojen vahvistamisesta ja positiivisen pedagogiikan merkityksestä. Tavoitteena on myös selvittää varhaiskasvattajien arjen keinoja lasten ryhmäytätaitojen vahvistamisessa. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa kerron positiivisesta pedagogiikasta ja positiivisesta psykologiasta sekä lasten ryhmäytätaidoista. Tutkimusaineiston kerään haastatteleamalla varhaiskasvatuksen henkilökuntaa kyselyllä ja tarkastelen heidän näkemyksiään lasten ryhmäytätaitojen vahvistamisesta. Opinnäytetyö toteutetaan päiväkodin työntekijöille.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on merkittävä osa lapsen elämää ja kehitystä. Monet lapset viettävät suurimman osan päivästänsä varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä ja muodostavat siellä ensimmäisiä vuorovaikutussuhteita ikätovereihinsa. Ryhmään liittyminen sekä ryhmätyötaidot kehittyvät lapsen osallistuessa varhaiskasvatukseen. Lapsi saa myös kokemuksia ryhmässä toimimisesta. Varhaiskasvatusvuosina luodaan pohja lapsen hyvinvoinnille. Tässä luvussa tarkastellaan varhaiskasvatusta lapsen sosiaalisena ympäristönä. Tarkastelen myös päiväkodin lapsiryhmän merkitystä pienelle lapselle sekä millaisia taitoja lapsi tarvitsee ja miten näitä taitoja tuetaan päiväkodin ryhmässä.

2.1 Varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta muodostuva kokonaisuus, jossa painotetaan pedagogiikkaa. Varhaiskasvatus on merkittävä vaihe alle kouluikäisillä lapsilla ja sillä on monia eri tehtäviä. Varhaiskasvatus tukee lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista, edistää lapsen hyvinvointia, yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Opetut tiedot ja taidot varhaiskasvatuksessa vahvistavat lapsen osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteisössä. (OPH 2021.)

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena kerhotoimintana. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päivähoidona tai vuorohoitona, jolloin lapsen on mahdollista olla päiväkodissa myös iltaisin ja viikonloppuisin. Kunnan tehtävänä on huolehtia, että varhaiskasvatusta on saatavilla lasten ja perheiden tarpeen mukaan. Varhaiskasvatus voi olla yksityisen tahon tai kunnan tuottamaa palvelua. Lapsen huoltajilla on oikeus päättää lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (OKM 2021.)

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on ryhmämuotoista ja se on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodin lapsiryhmät voidaan muodostaa monin tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Usein päiväkodeissa ryhmät on jaoteltu lasten iän mukaan seuraavasti: alle 3-vuotiaisiin, 3–5-vuotiaisiin ja esiopetusikäisiin. Ryhmät tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa on otettava huomioon henkilöstön mitoitukseen ja ryhmäkokoon liittyvät säännökset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen (OKM/2019/92) mukaan päiväkodissa täytyy olla yksi henkilö, jolla on ammatillinen kelpoisuus seitsemää yli kolmevuotiaista lasta kohden. Alle kolmevuotiaita lapsia taas saa olla yhtä henkilöä kohden neljä. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä lapsia on siis enintään 12 ja yli 3-vuotiaiden ryhmässä lapsia on enintään 21.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässään sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Lain mukaan varhaiskasvatuksessa myös edistetään jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä varmistetaan jokaiselle kehittävää, oppimista tukeva, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Näiden lisäksi lapsille tulee turvata kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja ryhmän työntekijöiden välillä.

2.2 Kasvattajana päiväkodin ryhmässä

Kasvattajalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä työskentelevää henkilöä. Päiväkodin ryhmissä työskentelee kasvattajina varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja ja hoitajia. Varhaiskasvatuksen opettajalla on usein päävastuu oman ryhmänsä lasten kasvatuksesta ja opetuksesta sekä lapsiryhmänsä toiminnasta.

nan suunnittelusta ja arvioinnista. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä edistää oppimista ja osaamisen kehittymistä. Opetuksessa huomioidaan lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilöllisen tuen tarpeet. Työn tekeminen vaatii tietotaitoa lasten varhaisesta kehityksestä, oppimisesta ja pedagogiikasta. Lisäksi työssä tarvitaan hoito-osaamista, vuorovaikutustaitoja ja kykyä tehdä yhteistyötä muun henkilökunnan, lasten sekä heidän vanhempiansa kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on myös yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen jokaiselle lapselle. (Työmarkkinatori 2020; OAJ 2021.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa on tärkeää tuntea jokaisen lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet (OPH 2018). Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on myös ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhdessä muiden kasvattajien kanssa.

Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma eli ryhmävasu on varhaiskasvatuksen työväline, jonka avulla varhaiskasvattajat suunnittelevat, arvioivat ja kehittävät oman ryhmänsä arkea sekä omaa toimintaansa. Ryhmävasuun kirjataan esimerkiksi se, kuinka lasten välisiä suhteita ohjataan, kuinka lapsen yksinäisyyteen puututaan sekä varmistetaan jokaiselle oma paikkansa ryhmässä. Ryhmävasussa huomioidaan myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjatut asiat. (Järvinen & Mikkola 2015, 56.) Lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjataan tietoja lapsen vahvuuksista ja kiinnostuksen kohteista sekä niiden hyödyntämisestä (OPH 2021a). Ryhmävasu ja lapsen vasu laaditaan usein toimintakauden alussa syksyllä ja sen sisältöä päivitetään säännöllisesti toimintakauden aikana. Ryhmävasussa sovitaan pedagogiikan toteuttamisesta ja menetelmistä. (Järvinen & Mikkola 2015, 56.)

Myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunnekokemukset edistävät lasten oppimista. Päiväkodissa vertaisryhmä ja kokemus yhteenkuuluvuudesta ovat lapsen

oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Ryhmän kaikilla kasvattajilla on tärkeä rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ryhmään turvallisen ilmapiirin, jolloin erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Päiväkodin henkilökunta edistää turvallisen ryhmän muodostumista ja toimii myös itse roolimallina ryhmän eri tilanteissa. Lapsilta on vaikea vaatia kunnioittavaa käytöstä toisia kohtaan, jos itse suhtautuu toisiin epäkunnioittavasti. Hyvien asioiden ja vahvuuksien sanoittaminen sekä myönteisen palautteen antaminen vahvistavat ryhmän yhteishenkeä, positiivista ilmapiiriä ja lisäävät hyvinvointia (Leskisenoja 2019, 52).

2.3 Päiväkotiryhmän merkitys pienelle lapselle

Päiväkodissa lapsi usein liittyy ensimmäiseen ryhmäänsä ja muodostaa usein ensimmäistä kertaa erilaisia vuorovaikutussuhteita saman ikäisiinsä. Päiväkodissa lapset saavat usein ensimmäisen kokemuksensa siitä, millaista on olla ryhmän jäsenenä, miltä ryhmään kuuluminen tuntuu sekä millaisia haasteita ryhmään kuuluminen sisältää. (Ikonen 2006, 149.) Osa lapsista nauttii ryhmästä ja monista kavereista, kun taas osa hakeutuu mieluummin leikkimään yksin tai vain harvojen ja valittujen kaverien kanssa. Jokaisella lapsella on erilaiset lähtökohdat ryhmässä toimimiseen eikä ryhmässä toimiminen ole aina helppoa. (Järvinen & Mikkola 2015, 29.)

Asema ryhmässä on lapselle tärkeää kaikissa ikävaiheissa. Tunne ryhmään kuulumisesta ja vuorovaikutussuhteista tuo parhaimmillaan iloa ja tyydytystä lapselle. Myönteiset ystävyysuhteet ja vertaisryhmän hyväksyntä ovat tärkeimpiä sosiaalisia tekijöitä lapsen kehittymisen ja hyvinvoinnin kannalta. Lasten ryhmissä opetellaan yhdessä toimimista ja kompromissien tekoa sekä oman paikan ottamista ja jämäkkyyttä. Lapsi oppii rakentamaan ja ylläpitämään vertaissuhteita. Ryhmässä

tapahtuu myös sosiaalista vertailua, jonka avulla lapsi voi oppia itsestään ja rakentaa minäkuvaansa. Lapsi vertailee, miten hän poikkeaa muista ja miten hän muistuttaa muita. Vertaisryhmän hyväksyntä vaikuttaa positiivisesti lapsen sopeutumiseen päiväkotiin sekä myöhemmin kouluun. Kaikki ryhmäkokemukset eivät ole aina myönteisiä. Yksinäisyys ja erillisyys ryhmästä aiheuttavat tuskaa ja ahdistusta lapselle. Lapselle on tärkeää, että leikkikaverit ja aikuiset arvostavat häntä ja lapsi haluaa olla hyväksytty ja pidetty omana itsenään. (Laaksonen & Repo 2017, 5; Koivula 2013, 19–43.)

Ryhmään kuuluminen ja liittyminen on tärkeää ihan pienillekin lapsille. Aikaisemmat tutkimustiedotkin vahvistavat ryhmään liittymisen tärkeyttä. *Pienten lasten sosiaaliset suhteet* -tutkimuksen mukaan lapselle on tärkeää päästä osaksi ryhmää jo päiväkodissa. Ulkopuolelle jääminen vertaisryhmässä enteilee sopeutumisvaikeuksia myös myöhemmässä elämässä ja jo alle kouluikäisten lasten kohdalla voidaan puhua syrjäytymisestä. Tutkimuksen mukaan sosiaaliset ongelmat kasaantuvat usein samoille lapsille. Kiusaajasta voi tulla myös torjuttu hänen käytöksensä takia. Torjutuksi tulevat lapset haluaisivat olla osa ryhmää, mutta heidän keinonsa liittyä mukaan leikkeihin ovat usein sellaisia, jotka lisäävät torjutuksi tulemistä. Vaikeudet leikkiin liittymisessä voivat olla esimerkiksi väkisin leikkiin mukaan tulemistä tai ryhmän sääntöjen vastaista käyttäytymistä. (Laine & Neitola 2002.)

Alle kouluikäiset lapset harjoittelevat jo erilaisia ryhmässä edellytettäviä taitoja kuten vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja. Ryhmässä toimimisen taidot vaikuttavat siihen, miten lapset pystyvät toimimaan yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapset tarvitsevat vielä paljon tukea, ohjausta ja kannustusta aikuisilta esimerkiksi siinä miten ryhmän jäsenenä ollaan ja toimitaan ja miten ystävyssuhteita muodostetaan ja ylläpidetään. (Leskisenoja 2019, 52). Päiväkodissa opitut vuorovaikutustaidot luovat lapsille valmiuksia solmia ja ylläpitää tärkeitä ihmissuhteita myöhemmällä iällä. Lapsi, joka oppii ja ymmärtää miten jokainen voi olla

aktiivisena luomassa myönteistä suhdetta toiseen ihmiseen, ei tule olemaan elämässään yksin tai ilman ystävää. (Avola & Pentikäinen 2016).

3 POSITIIVINEN PSYKOLOGIA JA PEDAGOGIIKKA

Positiivisen psykologian ja positiivisen pedagogiikan keskeisenä tavoitteena on lisätä ihmisen hyvinvointia. Positiivisen pedagogiikan teoria perustuu pitkälti positiiviseen psykologiaan. Positiivinen psykologia on pääsääntöisesti keskittynyt aikuisten hyvinvointiin, kun taas positiivinen pedagogiikka on keskittynyt enemmän lasten hyvinvointiin (Avola & Pentikäinen 2019, 25). Positiivinen psykologia ja positiivinen pedagogiikka vahvistavat ryhmäytymisen ja yhteisöllisyyden kokemusta. Tässä luvussa tarkastelen positiivista psykologiaa ja positiivista pedagogiikka sekä niiden merkitystä varhaiskasvatuksessa.

3.1 Positiivinen psykologia

Positiivinen psykologia tutkii ihmisen vahvuuksia sekä keinoja selviytyä elämässä eteen tulevista ongelmista. Positiivinen psykologia painottaa erityisesti yksilöiden myönteisiä voimavaroja, ominaisuuksia ja tunteita. Positiivinen psykologia selvittää tapoja, joiden avulla voidaan edistää ihmisten hyvinvointia ja tutkii millaiset ympäristöt ja instituutiot edistävät hyvää elämää sekä sitä, mikä saa ihmisen kokemaan elämänsä elämisen arvoiseksi ja kukoistamaan. (Ojanen 2014, 10.) Kukoistus koostuu kolmesta osasta, joita ovat emotionaalinen, sosiaalinen ja psykologinen hyvinvointi. Emotionaalisessa osassa ihminen on tyytyväinen elämäänsä ja hänellä on kyky selvitä elämän vastoinkäymisistä. Sosiaalisessa osassa ihmisellä on kokemus arvostuksesta ja ryhmään kuulumisesta. Kolmannessa psykologisessa osassa ihminen hyväksyy itsensä ja tuntee omat vahvuutensa. Kukoistuksen saavuttamiseen jokaisen kolmen hyvinvoinnin osa-alueen tulisi toteutua. (Trogen 2020, 23.)

Positiivisessa psykologiassa niin myönteiset kuin negatiivisetkin tunteet ovat yhtä tärkeitä. Usein ihmisillä on vääristynyt mielikuva siitä, että positiivinen psykologia on pelkästään myönteisyyttä ja positiivisuutta. Negatiiviset tunteet kuuluvat myös

elämään. Negatiiviset tunteet pitävät meidät tarkkaavaisina ja tietoisina mahdollisista uhkista. Lisäksi ne toimivat motivaattoreina ja saavat tekemään positiivisia muutoksia olosuhteisiimme. Positiivisia tunteita pitäisi kuitenkin olla enemmän kuin negatiivisia tunteita. Positiivisia tunteita tulisi kokea vähintään kolme kertaa enemmän kuin negatiivisia tunteita, jotta voimme hyvin. (Leskisenoja 2019, 22.)

Positiivisen psykologian käsite yhdistetään usein virheellisesti pelkästään positiiviseen ajattelutapaan. Positiivisen psykologiaan liittyy hyvän etsiminen yksilöstä, joka parantaa yksilön ja koko yhteisön hyvinvointia. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 19). Positiivisen psykologian tavoitteena on muuttaa ongelmakeskeistä ajattelutapaa ratkaisukeskeisyyteen ja myönteisyyteen. Positiivinen psykologia tutkii sitä mikä tekee ihmisen onnelliseksi ja hyvinvoivaksi ja mitä onnellisuus on. (Avola & Pentikäinen 2019, 25.)

3.2 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka pohjautuu positiiviseen psykologiaan. Positiivisen pedagogiikan tavoitteita ovat esimerkiksi lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen, myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen, lapsen osallisuuden vahvistaminen sekä lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. (Leskisenoja 2019, 38.) Nämä samat tavoitteet löytyvät myös varhaiskasvatuksesta ja ne löytyvät sekä varhaiskasvatuslaista (L 13.7.2018/540) että varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2018.

Positiivisessa pedagogiikassa ajatellaan, että lapsen hyvässä kasvuympäristössä sekä sosiaalisissa suhteissa vallitsee luottamus, ilmapiiri on kannustava sekä yhteiset myönteiset kokemukset ovat läsnä. Hyvinvointi, oppiminen ja osallisuus kasvavat, kun lapset saavat kasvaa yhteisöllisessä ja myönteisessä ympäristössä. Aikui-

sen tehtävänä on rakentaa lapsille sellainen ympäristö, jossa lapsella on turvallinen ja hyväksytty olo. Silloin lapsi voi kehittyä niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin. (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen 2014.)

Positiivinen pedagogiikka perustuu ensisijaisesti asennemuutokseen vuorovaikutustilanteissa. Haasteet, ongelmat ja viat antavatkin tilaisuuden uusien mahdollisuuksien ja hyvän tavoittelemiseen. Positiivinen pedagogiikka pohjautuu ratkaisukeskeiseen ja valmentavaan työotteeseen. Toteutuakseen positiivinen pedagogiikka tarvitsee aidon dialogisen ja lasta kunnioittavan vuorovaikutuksen ja ohjavan työotteen. Kasvattajan keskittyminen kannustamiseen, kehumiseen, kunnioittamiseen, kysymiseen ja kuunteluun on avainasemassa positiivisen pedagogiikan toteuttamisessa. (Avola & Pentikäinen 2019, 72.)

3.3 Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksen arjessa

Varhaiskasvatuksessa positiivista pedagogiikkaa toteutetaan konkreettisilla tavoilla löytämällä positiivisia näkökulmia lapsen arkeen ja kokonaisvaltaiseen kehittymiseen sekä oppimiseen. Positiivisessa pedagogiikassa ei etsitä lapsesta huonoja puolia tai virheitä, vaan ennemminkin kehittymisen kohteita. Suuntauksessa keskeisintä on myönteisten tunteiden sekä luontevahvuuksien hyödyntäminen ja tunnistaminen. Kasvattajan tehtävänä on auttaa lasta näkemään itsessään oleva hyvä ja uskomaan siihen. (Leskisenoja 2019, 42–47.)

Positiivisessa pedagogiikassa keskitytään niihin voimavaroihin ja myönteisiin kokemuksiin, joita lapsella on. Tavoitteena on opettaa näkemään ja sanoittamaan vahvuuksia, onnistumisia ja kaikkea hyvää päiväkodin arjessa kuin heikkouksia, ongelmia ja virheitä. Positiivisen pedagogiikan soveltaminen vaatii kasvattajalta jatkuvaa tarkkuutta hyvien asioiden, sanojen ja tekojen huomioimiseksi. Virheet huomataan helposti itsekkin ja niitä tarvitsee todellisuudessa vain hyvin harvoin toiselle

osoittaa. Positiivinen pedagogiikka tulee näkyviin ennen kaikkea asenteena huomata hyvä, joka kumpuaa kasvattajan omasta läsnäolosta ja hyvinvoinnista (Avola & Pentikäinen 2019, 32–33.)

Aikuisten positiivinen työote luo ryhmään iloa ja lämpöä, joka tarttuu myös lapsiin. Kannustaminen sekä kehuminen luo myönteisyyttä koko lapsiryhmässä, jolloin päiväkotiin on mukava tulla. Positiivisen pedagogiikan toteuttaminen ei tarkoita kuitenkaan sitä, että negatiivisia asioita välteltäisiin. Haasteet kuuluvat lapsen kasvuprosessiin ja ne ovat paljon helpompi kohdata, kun lähestymistapa on positiivinen ja hyvään keskittyvä. Haastavat kokemukset voivat synnyttää lapsessa esimerkiksi sitkeyttä ja henkistä vahvuutta. Positiivisen pedagogiikan tärkeimpänä tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia. (Leskisenoja 2019, 22 & 47–49.) Eliisa Leskisenoja (2016) on tutkinut, miten positiivinen pedagogiikka näkyy peruskoulun alaluokilla ja varhaiskasvatuksessa. Leskisenoja on havainnut tutkimuksessaan, miten varhaiskasvatuksen henkilökunnan oma jaksaminen, hyvinvointi ja tyytyväisyys omaa työtä kohtaan ovat parantuneet positiivisen pedagogiikan myötävaikutuksesta. Lisäksi se on myös tukenut ja vahvistanut kasvattajan uskoa omaan kykyihinkin omassa työssään.

Positiivinen pedagogiikka johtaa myös yhteisöllisyyteen ja perusteelliseen ryhmäytymiseen. Lapset oppivat hyväksymään muut ryhmäläiset sekä toimimaan ja leikkimään kaikkien kanssa. Hyvä me-henki vahvistaa yhdessä olemista, jolloin kiusaaminen vähenee. Positiivinen pedagogiikka vahvistaa myös työyhteisön yhteishenkeä. Hyvien asioiden sanominen ja myönteisen palautteen antaminen vahvistavat yhteishenkeä, positiivista ilmapiiriä ja lisäävät myös hyvinvointia. (Leskisenoja 2019, 52–56.)

Lotta Uusitalo-Malmivaara ja Kaisa Vuorinen ovat olleet myötävaikuttamassa siihen, että varhaiskasvatuksen käytännön arjessa olisi positiivisen pedagogiikan avulla konkreettisia keinoja ja menetelmiä lasten yksilöllisiin oppimistarpeisiin.

Heidän teoksissaan *Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa* (2016) ja *Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas* (2017), nämä asiat tuodaan hyvin esille. Heidän kehittämiään menetelmiä ovat muun muassa erilaiset kortit kuten tunnekortit, joiden avulla voidaan opetella tunnetaitoja.

4 LUONTEENVAHVUUDET

Luonteenvahvuudet määritellään ominaisuuksiksi, jotka tuntuvat ”omalta itseltään” ja joiden käyttäminen on sisäisesti motivoivaa. Luonteenvahvuudet ilmenevät käytöksessä, tunteissa ja ajatuksissa. Luonteenvahvuudet eroavat lahjakkuudesta siten, että vahvuudet ovat kehittyviä ja moraalisesti arvostettuja, kun taas lahjakkuus on synnynnäistä ja lahjakkuuden tuottaman hyödyn vuoksi arvostettua. (Park, Peterson & Seligman 2004.)

Omien luonteenvahvuuksien hyödyntämisellä on myönteinen vaikutus hyvinvointiin. Luonteenvahvuudet auttavat saavuttamaan tavoitteita ja luomaan myönteisiä ihmissuhteita. Ne, jotka tunnistavat omat vahvuutensa ja osaavat hyödyntää niitä, saavuttavat elämässään enemmän myönteisiä ja toivottuja asioita kuin ne, jotka eivät vahvuuksiaan tunnista tai käytä. Lasten vahvuudet kehittyvät parhaiten sosiaalisessa vuorovaikutuksessa niissä arjen ympäristöissä, joissa on heille merkityksellisiä ihmisiä. Sen vuoksi vahvuuksien opettaminen myös päiväkodissa olisi tärkeää. (Kumpulainen ym. 2014.)

Jokaisella ihmisellä on noin 3–7 ydinvahvuutta. Ydinvahvuudet näkyvät toiminnassa, puheessa ja elämän valinnoissa. Vahvuudet muuttuvat iän, ympäristön ja tarpeiden mukaan. (Trogen 2020, 125.) Vaikka jokaiselta löytyy luontaisia ydinvahvuuksia, voidaan vahvuuksia myös lisätä ja kehittää. Jos lapsi on kovin malttamaton, hän itse tai kasvattaja voi alkaa vahvistaa lapsessa kärsivällisyyttä. Silloin keskitytään erityisesti niihin hetkiin, joissa lapsi on osoittanut kärsivällisyyttä eikä niihin hetkiin, jolloin lapsi on ollut malttamaton. (Avola & Pentikäinen 2019, 101.)

Omien luonteenvahvuuksien opettelemisesta ja niiden käyttämisestä on monia hyötyjä. Luonteenvahvuuksien tunnistaminen auttaa ymmärtämään omaa itseään ja omia kykyjään ja taitojaan. Luonteenvahvuuksien avulla voi saada itseluottamusta ja onnistumisen kokemuksia. Niiden avulla päästään kohti kokonaisvaltaista

hyvinvointia ja kukoistusta. (Trogen 2020, 126.) Päiväkodilla on hieno mahdollisuus kasvattaa lapsen luonnetta ja luonteenvahvuuksia, joiden varaan koko myöhempi elämä perustuu. Esimerkiksi maltillisuus, sinnikkyys, näkökulmanottokyky ja jopa huumorintaju ovat kaikki opittavia taitoja. Luonne muovautuu perimän, kokemusten ja kasvatuksen yhteisvaikutuksesta. Kukaan ei ole syntyjään sen paremmin rehellisyyden kuin itsehillinnänkään mestari, vaan näitä taitoja on tietoisesti kasvatettava ja opeteltava. Jokaisella lapsella on oikeus myönteiseen luonteenkasvuun välittävässä ja turvallisessa vuorovaikutuksessa sekä myötätuntonsa oppimisilmapiirissä. Positiivisessa pedagogiikassa ja kasvatuksessa on keskeistä jokaisen yksilön ainutlaatuisuuden huomioiminen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 28–31.)

4.1 Hyveet

Vahvuusajattelu ja vahvuuskasvatus perustuvat hyveajatteluun, joka on positiivisen psykologian perusta. Hyveet ovat aina olleet yleismaailmallisia tavoiteltavia ominaisuuksia ja niiden painoarvo vaihtelevat hieman eri kulttuureissa, mutta ne ovat aina silti arvostettuja. Hyveet ilmenevät luonteenvahvuuksissa ja niiden avulla hyveet on mahdollista saavuttaa. Tämän vuoksi luonteenvahvuudet ovat tärkeä osa niin yksilön kuin koko yhteiskunnankin hyvinvoinnin perustaa. (Avola & Pentikäinen 2019, 105.)

Martin Seligman työtovereineen on kehittänyt VIA-vahvuusmittarin ([linkki VIA-vahvuusmittariin](#)), jonka tavoitteena on tehdä luonteenvahvuudet näkyviksi sekä edistää niiden käyttöä. VIA-luokittelu perustuu kuuteen hyveeseen, joita ovat viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys. Näitä hyveitä ilmentävät 24 luonteenvahvuutta. (Trogen 2020, 32–33.) On hyvä muistaa, että VIA-mittariin on valittu vain osa luonteenvahvuuksista. Todellisuudessa luonteenvahvuuksia on paljon enemmän. Erilaisia luonteenvahvuuksia arvostetaan erilaisissa tilanteissa.

Ryhmätyötaitojen kannalta kaksi hyvettä erottuvat muista: inhimillisuus ja oikeudenmukaisuus. Inhimillisyyden hyve liittyy ihmissuhteisiin. Hyve ilmenee suhtautumisessa toisiin ihmisiin ja siinä, miten huolehdimme ihmissuhteistamme. Inhimillisyyden hyveitä ovat ystävällisyys, rakkaus ja sosiaalinen älykkyys. Oikeudenmukaisuuden hyve liittyy myös toisiin ihmisiin ja yhdessä tekemiseen. Oikeudenmukaisuuden hyve on sitä, miten oikeamielisesti ja tasapuolisesti kohtelemme muita ihmisiä. Oikeudenmukaisuuden hyvettä ilmentävät vahvuudet ovat reiluus, johtajuus ja ryhmätyötaidot. (Avola & Pentikäinen 2019, 106.)

4.2 Luontevahvuuksien käyttäminen arjessa

Vahvuuksien opettaminen päiväkodin arjessa on yksi helpoimmista keinoista toteuttaa positiivista pedagogiikkaa. Lapsen vahvuuksien aktiivinen huomaaminen ja sanoittaminen, vahvuuksien esille nostaminen ja vahvuuksista keskustelu sekä erilaiset vahvuusharjoitukset edistävät vahvuuksien oppimista ja sitä kautta hyvinvointia. (Avola & Pentikäinen 2019, 110–116.)

Aikuisten tehtävänä on tuoda esiin lapsen luonteen vahvuuksia ja voimavaroja sekä tehdä lapsi niistä tietoiseksi. Vahvuuksista puhuminen ja niiden käyttäminen muuttaa myös aikuisen omaa työskentelyasennetta ja suhdetta lapseen. Esimerkiksi haastavaa käytöstä voi tarkastella jonkin luontevahvuuden runsautena ja jonkin toisen vähyytenä. Tällöin haasteista on helpompi keskustella ja säilyttää puheessa myönteinen sävy, jossa ei keskitytä lapsen persoonan mahdollisiin ongelmiin, vaan opittaviin taitoihin. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 69.)

Samuli Ranta (2020) on väitöskirjassaan korostanut lasten luontevahvuuksien esille tuomisen tärkeyttä heitä koskevissa dokumenteissa. Lisäksi hän on korostanut myönteistä suhtautumistapaa lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa. Rannan mukaan myönteisellä asennoitumisella ja positiivisella ilmapiirillä voidaan

saada mahdollisimman paljon hyvää aikaan lapsen yksilöllisen oppimisen mahdollistajana.

Positiivinen pedagogiikka keskittyy paljon myönteisiin tunteisiin, mutta se ei kuitenkaan sulje negatiivisten tunteiden tai haasteelliseksi koettujen asioiden käsittelyä osana lapsen oppimista ja hyvinvointia (Kumpulainen ym. 2014). Kaikenlaisien tunteiden ja kokemusten kokeminen, tunnistaminen ja käsittely tuottavat sinnikkyyttä ja resilienssiä, jotka auttavat lasta sietämään negatiivisia tunteita, tilanteita ja pettymyksiä. (Avola & Pentikäinen 2019, 158.) Resilienssillä eli toipumiskyvyllä tarkoitetaan kykyä selviytyä elämässä eteen tulevista vastoinkäymisistä (Malmivaara-Uusitalo & Vuorinen 2016, 39). Kaikilla tunteilla on oma tarkoituksensa ja ne vahvistavat meitä yksilöinä.

Vahvuuksia tulisi opettaa säännöllisesti, sillä hyvinvoinnin näkökulmasta ei ole riittävää, että vahvuuksia opetetaan muutaman kerran vuodessa. Ihmisten tuntiessa toistensa vahvuudet, yhteistyöhön on helppoa ja mielenkiintoista sitoutua. Pienemmillä lapsilla vahvuuksien opetteluun toimivat sadut, tarinat ja kertomukset, joista lapset voivat etsiä ja löytää erilaisia vahvuuksia. Tärkeintä vahvuuskasvatuksessa on kuitenkin aikuisen oma toiminta ja omien vahvuuksien aito ja aktiivinen hyödyntäminen lasten kanssa. (Avola & Pentikäinen 2019, 116–117.)

4.3 Ryhmätyötaidot luontevahvuutena

Ryhmätyötaidot ovat toisten kanssa toimimista. Ryhmätyötaitoissa painottuvat joustava ajattelu, halu työskennellä yhteisen tavoitteen eteen ja näkökulmanotto-kyky eli kyky katsoa asioita toisen ihmisen näkökulmasta. On tärkeä taito oppia joustamaan omista mielipiteistä ja ottamaan muut huomioon. Onnistuminen ryhmän jäsenenä on tärkeää hyvinvoinnille, koska ihmisellä on perustarve kuulua ryh-

mään ja saada hyväksyntää ja arvostusta ryhmän muilta jäseniltä. Arvostavan vuorovaikutuksen lähtökohtana on toisten kuunteleminen, arvostaminen ja kannustaminen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 181–183.)

Hyvät ryhmätyötaidot auttavat toimimaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi sekä käyttämään omia vahvuuksia yhteisen hyvän eteen. Hyvät ryhmätyötaidot edistävät myös ryhmän ryhmäytymistä. Jo pienet lapset kaipaavat toisen lapsen seuraa. Positiivisen pedagogiikan tavoitteena on hyvinvoiva lapsi, jossa lähtökohdiana on ympäristön sosiaalisissa suhteissa vallitseva luottamus, ilmapiirin kannustavuus ja yhteisten myönteisten kokemusten kertyminen. Hyvinvointi, oppiminen ja lasten osallisuus kasvavat, kun he saavat kasvaa yhteisöllisessä ja myönteisessä toimintakulttuurissa (Avola & Pentikäinen 2016, 210).

Ryhmätyötaitoja tukee hyvä itsetuntemus. Kun tuntee itsensä ja omat vahvuutensa, pystyy paremmin hyväksymään erilaiset ihmiset ja mielipiteet osaksi ryhmää. Lapset, joilla on hyvät ryhmätyötaidot, pärjäävät usein omissa yhteisöissään ja tuottavat ryhmään hyvää ryhmähenkeä. (Avola & Pentikäinen 2019, 213–214.) Varhaiskasvatustalain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä opettaa toisen kunnioittamista ja yhteiskunnan jäsenyyttä. Hyvät ystävyys- ja ryhmätyötaidot auttavat kukoistamaan läpi koko koulun ja opiskeluajan, työelämässä, perheessä, parisuhteessa ja lukuisissa muissa tärkeissä elämänvaiheissa ja ihmissuhteissa (Avola & Pentikäinen 2019, 213–214).

Hyvillä ihmissuhteilla on monia hyviä ja suojaavia vaikutuksia. Huonot ihmissuhteet ja kiusaaminen päiväkodissa ovat vakava uhka kenen tahansa mielenterveydelle. Erityisen vaarallista ihmisen hyvinvoinnille ovat yksinäisyys, sosiaalinen erillisyys ja ryhmän ulkopuolelle jääminen. Jokainen tarvitsee ystävyyttä, myönteisiä kohtaamisia toisten kanssa, tunteen yhteenkuuluvuudesta ja hyväksytyksi tulemisestä ryhmän jäsenenä, jotta hyvinvointi voisi kasvaa. (Avola & Pentikäinen 2019,

209.) Lotta Myyryn (2018) tutkimuksessa ilmenee, että ryhmätyötaidot olivat yksi eniten mainituista luontevahvuuksista sekä myös yksi tuen tarpeista.

4.4 Kasvattajan rooli ryhmätyötaitojen vahvistamisessa

Kasvattajalla on tärkeä rooli ryhmän muotoutumisen ja ryhmätaitojen kannalta. Mitä ohjatumminkin ja tiiviimmin lapset ovat alusta asti tekemisissä toistensa kanssa, sitä nopeammin ryhmäytyminen tapahtuu. Hyvät ystävyys- ja ryhmätyötaidot lähtevät kohtaamisesta, tutustumisesta, nimien opettelusta ja toisiin tutustumisesta. Kun uusi lapsi tulee ryhmään, aikuisen tehtävänä on tukea ja auttaa häntä löytämään ystäviä ja oma paikkansa ryhmästä. Kasvattajan on tärkeä tuntee jokainen lapsi yksilönä, mutta silloin kun toiminta tapahtuu ryhmässä, on tärkeää myös havainnoida lasta ryhmän jäsenenä. (Vuorisalo & Eerola-Pennanen 2017, 246.)

Ryhmätyötaitojen kehittämisessä kasvattajan tulee vahvistaa lapsen itsetuntemusta, jotta lapsi tuntee omat vahvuutensa ja taitonsa. Jokaisella lapsella on annettavaa ryhmälle ja tärkeintä on saada lapsi huomaamaan se ja tuntemaan, että hän on tärkeä osa ryhmää. Kasvattajan tehtävänä on kertoa lapselle, mitä hyvää hän tuo ryhmään omalla osaamisellaan ja taidoillaan. Lapset tarvitsevat myös aikuista osoittamaan sen mitä hyvää yhteisen tavoitteen saavuttamisessa on. (Positiivinen kasvatus 2021.)

Tunnetaidot ovat osa ryhmätyötaitoja sekä myös hyvän itsetuntemuksen perusta. Tunnetaidoilla tarkoitetaan taitoa havaita, tunnistaa ja säädellä omia tunteitaan. Lapsella, jolla on vaikeuksia tunnetaidoissa, ei pysty helposti hyötymään toisten seurasta ja ryhmätilanteet saattavat myös epäonnistua. Omien tunteiden tunnistamisen avulla on helpompi ymmärtää toisia ja heidän tunteitaan, eli kokea empatiaa. Päiväkodissa tunnetaitojen opetteluun on hyvä mahdollisuus ja aikuinen voi

auttaa lasta selviämään ryhmätilanteista ja harjoittelemaan tunnetaitoja. Lapsiryhmässä harjoitellaan vuorottelemaan, tekemään kompromisseja, neuvottelemaan, pettymään, voittamaan ja häviämään. (OPH 2022.)

Iloitseminen toisten onnistumisista on myös tärkeä osa ryhmätyötaitoja. Kiitollisuuden harjoittelu auttaa lasta olemaan iloinen myös muiden puolesta. Laajentamalla lapsen näkökulmanottokykyä, autetaan lasta asettumaan toisen asemaan sekä ymmärtämään toiminnan syitä ja ottamaan huomioon toisten mielipiteet ja tarpeet. Hyvät ryhmätyötaidot vaativat myös muiden kuuntelemista ja kunnioittamista, jolloin muiden ryhmäläisten huomioiminen onnistuu paremmin. Kateus ja vertailu muiden osaamisesta aiheuttaa helposti riitoja ja ristiriitatilanteita. Myönteisen elämäasenteen opettaminen lisää lapsen toiveikasta elämänasennetta ja kykyä nähdä asioiden hyvät puolet. (Positiivinen kasvatus 2021.)

Positiivisen pedagogiikan painopiste ei ole ongelmien korjaamisessa vaan myönteisten toimintamallien opettamisessa. Kiellot ja käskyt saattavat vähentää ei-toivottua käyttäytymistä, mutta ne eivät lisää lapsen valmiutta toimia rakentavammin seuraavalla kerralla samanlaisessa tilanteessa. Aikuisen oma toiminta antaa mallia lasten käyttäytymiseen. Esimerkiksi kun lasta lohdutetaan ottamalla syliin, oppivat ryhmän muut lapset myös lohduttamaan toisiaan. Autettaessa toista huomataan, että se tuottaa hyvää mieltä paitsi kaverille myös itselle. Toimivan, turvallisen ja myönteisen ilmapiirin saavuttaminen ryhmässä, edellyttää tavoitteellista ja tietoista työtä. (Leskisenoja 2019, 125.)

Lasten ryhmätyötaitojen kehityksen tukeminen vaatii kasvattajilta riittävästi tietoa lapsen yksilöllisistä vahvuuksista ja kehityskohteista. Ryhmän ilmapiirin ja lasten keskinäisten vertaissuhteiden vahvistaminen edellyttää suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä, jota arvioidaan säännöllisesti. Ryhmässä, jonka toimivuudesta ei ole huolehdittu, saattaa tulla esiin erilaisia negatiivisia ryhmäilmiöitä kuten torjun-

taa ja kiusaamista. (Laaksonen & Repo 2017, 7&21.) Varhaiskasvatuksen opettajien sensitiivisyydellä ja vuorovaikutustavoilla on todettu olevan laajasti merkitystä lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Sosioemotionaalisesti taitavat varhaiskasvatuksen opettajat rakentavat päiväkodin vuorovaikutusympäristöstä lasta tukevan ja rohkaisevan, ottavat huomioon lasten taidot ja vahvuudet, ohjaavat konfliktien ratkaisemisessa, kannustavat lapsia yhteisölliseen oppimiseen sekä toimivat itse kunnioittavan vuorovaikutuksen ja käytöksen roolimallina. (Koivula & Laakso 2017, 122.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten lasten ryhmätyötaitoja vahvistetaan arjen käytännöissä ja mitkä ovat kehittämiskohteet lasten ryhmätyötaitoissa. Tutkimuksen kohdejoukkona toimi kaiken kaikkiaan 14 varhaiskasvattajaa, joista jokaiselle välitettiin kyselylomake (liite 2) sekä saatekirje (liite 1). Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta, sisällönanalyysia sekä kyselyä. Tässä kappaleessa esitellään tutkimuksen tavoitteet, tutkimusmenetelmä ja aineistokeruu sekä analyysimenetelmä.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkemyksiä lapsen ryhmätyötaitojen vahvistamisesta positiivisen pedagogiikan menetelmin. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena varhaiskasvatuksen kasvattajille Vaasan päiväkodeissa. Lapsen oikeus myönteiseen ja turvalliseen ryhmään pohjautuu varhaiskasvatuslakiin (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018).

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli lisätä ja syventää tietoa pienten lasten ryhmän merkityksestä ja ryhmäytymisestä positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on keskeinen rooli vaikuttaa lapsiryhmän ryhmäytymiseen. Hyvät ryhmätyötaidot auttavat ottamaan muut huomioon ja tekemään töitä yhteisen tavoitteen eteen. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös tarkastella varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä ja toimintatapoja lapsen ryhmätyötaitojen vahvistamiseen.

Tutkielman päätutkimusongelma on:

1. Kuinka lasten ryhmätyötaitoja vahvistetaan varhaiskasvatuksessa

Tutkielman alatutkimusongelma on:

2. Mikä on lapsen kehittämiskohde ryhmätyötaidoissa

Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia varhaiskasvattajille tehdyn kyselylomakkeen avulla, joka sisälsi yhden suljetun kysymyksen ja kahdeksan avointa kysymystä.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistokeruu

Tässä tutkimuksessa käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Laadullinen tutkimus on tulkintaan perustuva tutkimustapa. Sen avulla voidaan syventyä tutkimaan ihmisten arjen monimuotoista sosiaalista todellisuutta silloin, kun tavoitteena on kuvata ihmisten kokemusten avulla jokin ilmiö tai jos tavoitteena on ymmärtää ihmisten tuottamia monitulkintaisia ja subjektiivisiä merkityksiä. (Vilka 2021a, 17.) Laadullisen tutkimuksen erityispiirteenä ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta, vaan tavoitteena on tutkimuksen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla tuoda esiin ihmisten toiminnasta jotakin, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. Välittömän havainnon tavoittamattomissa olevat asiat ovat kuin arvoituksia, joita ratkaistaan tutkimuksessa. (Vilka 2021b, 120.)

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän lisäksi kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivinen tutkimus pyrkii kuvaamaan ja tulkitsemaan tutkittavaa ilmiötä mittaamisen kautta ja tutkittavia asioita käsitellään usein numeroiden avulla (Vilka 2014). Suljetuilla eli strukturoiduilla kysymyksillä pyrittiin saamaan selville tietoa siitä, mitä taitoa varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä ryhmätyötaitojen kannalta. Kyselylomakkeen kysymyksestä laadittiin järjestysasteikko, jonka avulla tiedot luokiteltiin tärkeysjärjestykseen (Tilastokeskus 2022).

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, havainnointi, kysely ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Näitä menetelmiä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan tai eri tavoin yhdisteltynä tutkittavan ongelman mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 71.) Kyselytutkimuksessa vastaaja itse lukee kirjallisesti esitetyt kysymykset ja vastaa niihin kirjallisesti. Kyselyn etuna on, että vastaaja jää aina tuntemattomaksi. Kyselyn haittapuolena saattaa olla vastausprosentin jääminen alhaiseksi. (Vilka 2021a, 94.) Vallin (2007, 102) mukaan kyselyssä kysymysten muoto aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin. Mikäli vastaaja ei ajattele sillä tavoin, miten tutkija olettaa, tutkimustulokset vääristyvät. Kysymyksien tulee olla yksiselitteisiä eivätkä ne saa olla johdattelevia.

Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä oli avoin kirjallinen kysely (liite 2). Kysely toteutettiin Webropol-työkalun avulla. Valitsin menetelmän sen käytännöllisyyden vuoksi. Tutkimukseen osallistujat voivat esimerkiksi vastata kyselyyn heille parhaiten sopivana aikana ja heidän sen hetkellä sijainnillaan ei ole merkitystä. Päädyin avoimiin kysymyksiin, koska se antaa mahdollisuuden kyselyyn vastaajien ilmaista omia näkemyksiään omin sanoin ja vastaaja voi myös kertoa spontaanisti kaiken sen mitä hänen mieleensä tulee asiasta. Avoimien kysymyksien laadinnassa muotoilin kysymykset siten, että ne vastaisivat tutkimuskysymyksiin mahdollisimman kattavasti.

5.3 Analyysimenetelmä

Tässä tutkimuksessa analyysimenetelmänä oli sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sen avulla voidaan analysoida erilaisia dokumentteja kuten kirjoja, artikkeleja, raportteja ja haastatteluja järjestelmällisesti ja puolueettomasti. Sisällönanalyysissa etsitään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia ja nämä voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan

tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 91& 103)

Tässä tutkimuksessa käytettiin sisällönanalyysimenetelmistä aineistolähtöistä analyysimenetelmää. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta jonkinlainen toiminnan logiikka tai tutkimusaineiston ohjaama jonkinlainen tyypillinen kertomus, tyyppikertomus. Analyysimenetelmä perustuu tulkintaan ja päättelyyn. Johtopäätösten tekemisessä pyritään ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. Aineistolähtöistä sisällönanalyysia voi kuvata kolmivaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen. Pelkistämällä tarkoitetaan, että tutkimusaineistosta karsitaan tutkimusongelman kannalta epäolennaiset asiat. Toinen vaihe on aineiston klusterointi eli ryhmittely. Ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi. Kolmas vaihe on aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen. Tässä vaiheessa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostetaan valikoidun tiedon perusteella teoreettisia käsitteitä. Käsitteellistämistä jatketaan niin kauan kuin se on aineiston sisällön näkökulmasta mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 107–111.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

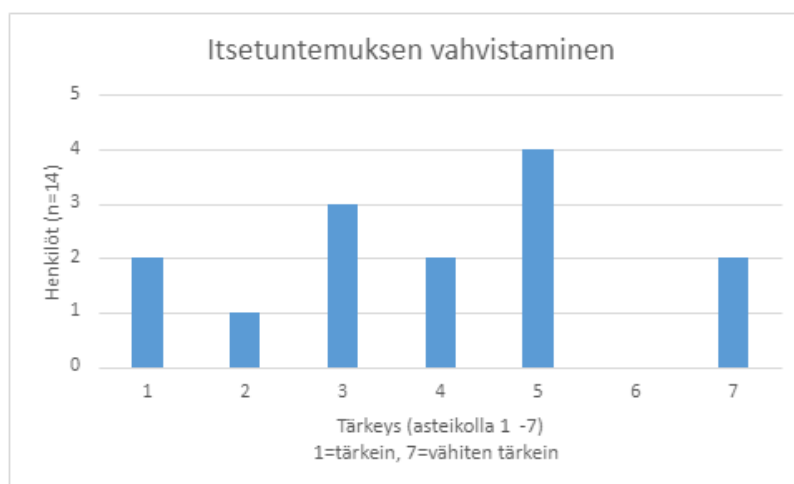
Kysely toteutettiin sähköisesti kyselylomakkeella, joka lähetettiin päiväkodeissa työskenteleville varhaiskasvatuksen työntekijöille. Kysely koostui 9 kysymyksestä, joista yksi oli suljettu kysymys ja loput avoimia kysymyksiä. Vastauksia saatiin yhteensä 14.

6.1 Lapsen tärkeimmät taidot ryhmäytaitojen kannalta

Varhaiskasvattajien näkemyksiä lapsen tärkeimmästä taidosta ryhmäytaitojen kannalta. Ryhmäytaitot oli jaettu 7 erilaiseen taitoon, jotka piti asettaa tärkeysjärjestykseen. Vastausvaihtoehtoja oli asteikolla 1–7 siten, että 1 on tärkein ja 7 vähiten tärkein.

6.1.1 Itsetuntemuksen vahvistaminen

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä jakautuu seuraavasti (kuvio 1).

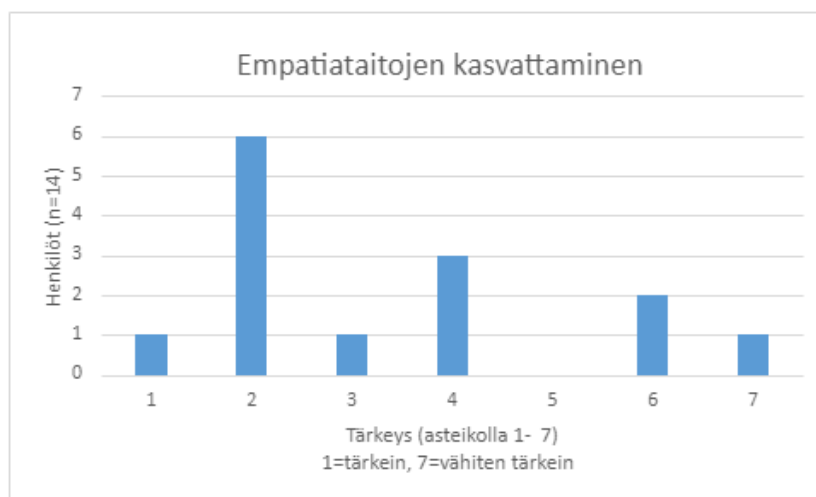

Kuvio 1. Itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeys (n=14)

Varhaiskasvattajista kaksi piti itsetuntemuksen vahvistamista tärkeimpänä taitona ja kaksi piti kyseistä taitoa vähiten tärkeimpänä ryhmätyötaitojen kannalta. Vastaajista yhdeksän koki, että itsetuntemuksen vahvistaminen ei ole tärkein eikä vähiten tärkein vaan siltä väliltä.

6.1.2 Empatiataitojen kasvattaminen

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä jakautuu seuraavasti (kuvio 2).

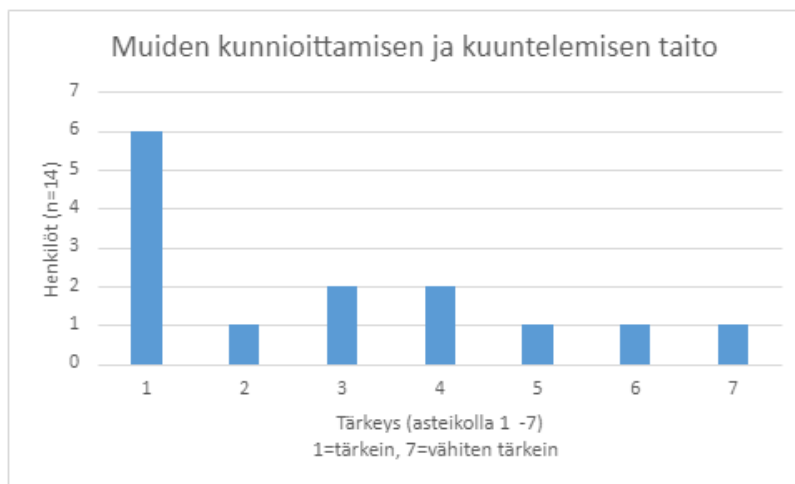

Kuvio 2. Empatiataitojen kasvattamisen tärkeys (n=14)

Kyselyn mukaan toiseksi tärkeimpänä ryhmätyötaitona nousi selkeästi empatiataitojen vahvistaminen, jonka oli valinnut tärkeimmäksi taidoksi yksi vastaajista ja toiseksi tärkeimmäksi taidoksi kuusi vastaajista. Vastaajista vain yksi piti empatiataitojen kasvattamista vähiten tärkeimpänä taitona.

6.1.3 Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taito

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä ja-
kautuu seuraavasti (kuvio 3).

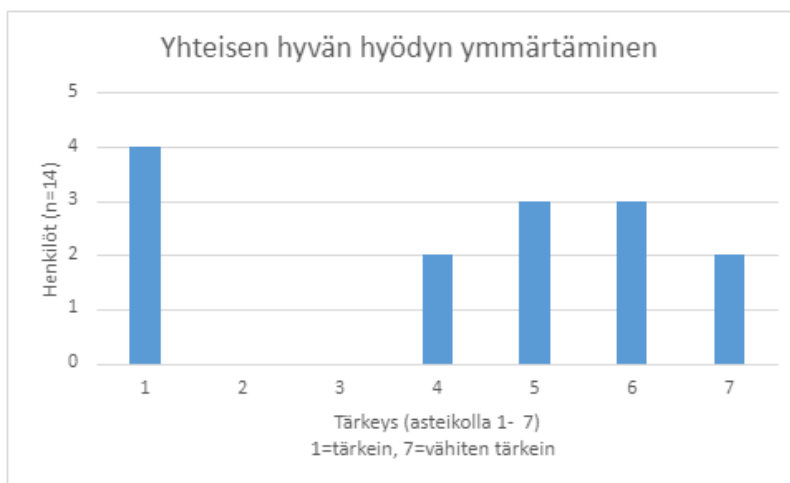

Kuvio 3. Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taidon tärkeys (n=14)

Tärkeimpänä taitona lasten ryhmätyötaitojen vahvistamisen kannalta oli kyselyn mukaan muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taito. Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taidon oli valinnut tärkeimmäksi taidoksi kuusi vastaajista ja toiseksi tärkeimmäksi yksi vastaajista. Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taitoa sekä empatiataitojen kasvattamista pidettiin tärkeimpinä ryhmätyötaitoina (ks. kuvio 2).

6.1.4 Yhteisen hyvän hyödyn ymmärtäminen

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä ja-
kautuu seuraavasti (kuvio 4).

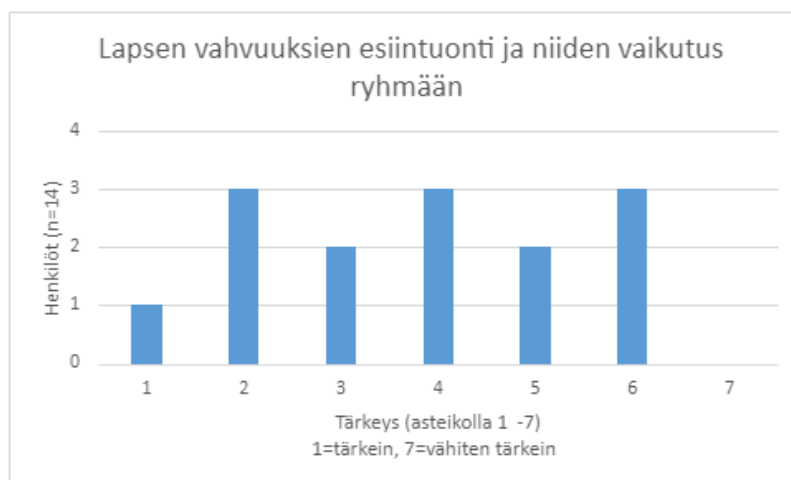

Kuvio 4. Yhteisen hyvän hyödyn ymmärtämisen tärkeys (n=14)

Yhteisen hyvän hyödyn ymmärtämisen taito sai myös paljon tärkeimmän taidon ääniä. Vastaajista neljä oli valinnut yhteisen hyvän hyödyn ymmärtämisen taidon tärkeimmäksi taidoksi ryhmätyötaitojen kannalta. Vastaajista kaksi koki, että kyseinen taito on vähiten tärkein ryhmätyötaitojen kannalta.

6.1.5 Lapsen vahvuuksien esiintuonti ja niiden vaikutus ryhmään

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä jakautuu seuraavasti (kuvio 5).

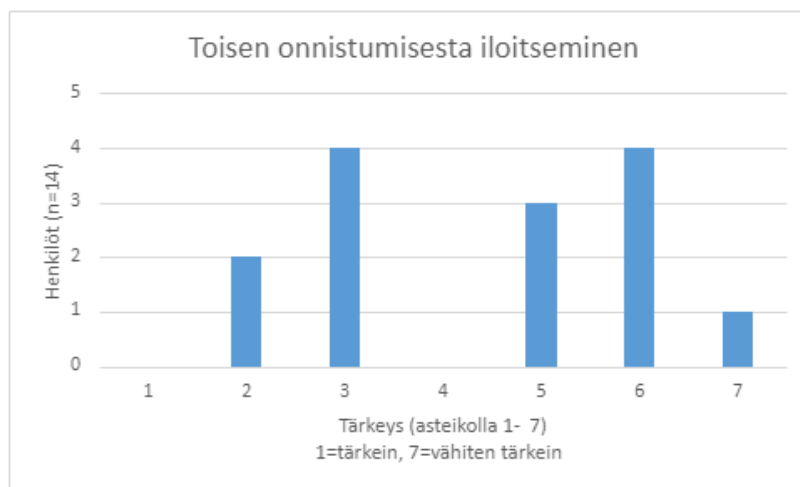

Kuvio 5. Lapsen vahvuuksien esiintuonti ja vaikutus ryhmään tärkeys (n=14)

Lapsen vahvuuksien esiintuonnin ja niiden vaikutus ryhmään tärkeys jakoi varhaiskasvattajien mielipiteitä tasaisesti. Yksikään vastaajista ei pitänyt kyseistä taitoa vähiten tärkeimpänä. Suurin osa vastaajista koki, että kyseinen taito ei ole tärkein eikä vähiten tärkein.

6.1.6 Toisen onnistumisen iloitseminen

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä ja kautuu seuraavasti (kuvio 6).

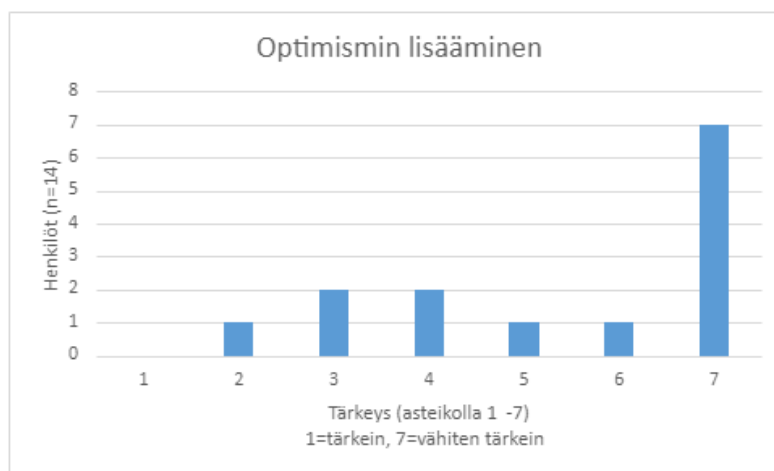

Kuvio 6. Toisen onnistumisen iloittamisen tärkeys (n=14)

Vastaajista ei kukaan pitänyt toisen onnistumisesta iloittamisen taitoa tärkeimpänä ryhmätyötaitona. Suurin osa vastaajista koki, että kyseinen taito ei ole tärkein eikä vähiten tärkein. Vastaajista 11 asetti vastauksensa tärkeysjärjestyksessä keskelle.

6.1.7 Optimismin lisääminen

Varhaiskasvattajien vastaukset itsetuntemuksen vahvistamisen tärkeydestä jakautuu seuraavasti (kuvio 7).

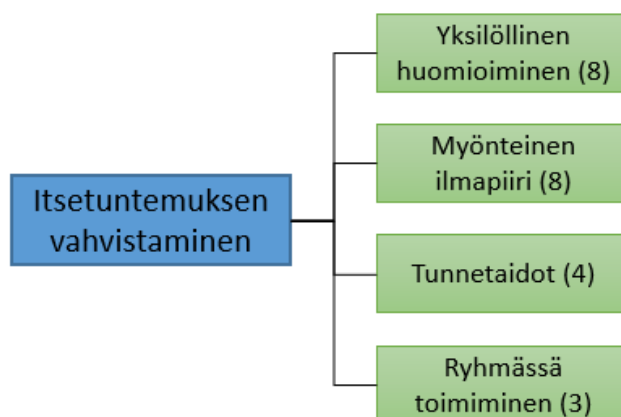

Kuvio 7. Optimismien lisäämisen tärkeys (n=14)

Vastausten perusteella optimismien lisäämistä pidettiin vähiten tärkeimpänä taitona ryhmätyötaitojen kannalta. Puolet eli seitsemän vastaajista oli valinnut kyseisen taidon vähiten tärkeimmäksi taidoksi ja yksi oli valinnut toiseksi vähiten tärkeimmäksi taidoksi. Kukaan vastaajista ei ollut valinnut optimismien lisäämistä tärkeimmäksi ryhmätyötaidoksi. Optimismien lisäämistä ja toisen onnistumisen iloittomisen taitoa pidettiin vähiten tärkeimpinä ryhmätyötaitoina (ks. luku 6.1.6).

6.2 Lapsen itsetuntemuksen edistäminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä itsetuntemuksen edistämisestä kuvataan kuviossa 8. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 23 erilaista ilmaisua.

Kuvio 8. Itsetuntemuksen vahvistaminen (ilmaisut)

Yksilöllinen huomioiminen. Suurin osa varhaiskasvattajien vastauksista itsetuntemuksen edistämiseen arjessa liittyi jokaisen lapsen yksilölliseen huomioimiseen.

”Huomioidaan yksilönä. Esim. Kun lapsi saapuu, häntä kutsutaan nimellä.”

”Antamalla lapselle oikeus tuoda äänensä esiin”

”Erilaisuuden havainnointi”

Myönteinen ilmapiiri. Myönteistä, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä pidettiin yhtä tärkeänä keinona vahvistaa lapsen itsetuntemusta kuin yksilöllistä huomioimista.

”Kannustava ja positiivinen ilmapiiri”

”Turvallinen kasvuympäristö, jossa lapsi saa myös epäonnistua ja oppia tekemiensä virheiden kautta”

”Myönteinen ilmapiiri ja kannustus, pienikin aikuisen myönteinen ele lapselle tärkeää - semmoinen löytyy jokaiselle lapselle jokaisena päivänä”

Tunnetaidot. Tunnetaitojen harjoittelun avulla koettiin olevan hyvä keino vahvistaa lapsen itsetuntemusta.

”Tunteiden ja asioiden sanoittaminen. Pohditaan yhdessä, mitä eri tunteiden taustalla on, miltä mikäkin tunne tuntuu. Esimerkiksi ristiriitatilanteissa sanoitetaan yhdessä kummankin osapuolen tunteita ja pohditaan niitä yhdessä.”

”Aikuinen sanoittaa lapselle tunteita ja syitä tunteiden takana”

Ryhmässä toimiminen. Vastauksissa ilmeni myös, että ryhmässä toimiminen ja yhdessä tekeminen edistävät lapsen itsetuntemuksen kehittymistä.

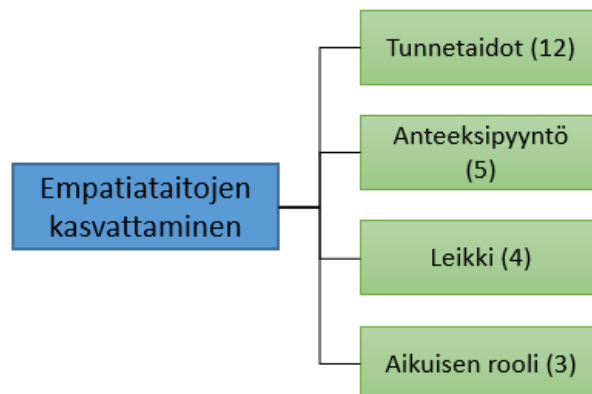
”Ryhmään kuuluminen ja pienryhmissä leikkiminen”

Varhaiskasvattajat pitivät yksilöllistä huomioimista ja myönteistä ilmapiiriä kaikista toimivimpana keinona vahvistaa lapsen itsetuntemusta. Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä varmistetaan jokaiselle kehitettävä, oppimista tukeva, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö (ks. luku 2.1). Positiivisessa pedagogiikassa ajatellaan, että lapsen hyvän kasvuympäristön ilmapiiri on myönteinen ja jokaisen lapsen yksilölliset vahvuudet huomioidaan (ks. luku 3.2).

Osa varhaiskasvattajista nosti myös tunnetaitojen ja ryhmässä toimimisen keinoksi vahvistaa lapsen itsetuntemusta. Tunnetaitojen avulla lapsi oppii havaitsemaan, tunnistamaan ja säätelemään omia tunteitaan (ks. luku 4.4). Itsetuntemuksen tietoinen kehittäminen vaatii muun muassa omien tunteiden nimeämisen, tunnistamisen ja säätelyn hallintaa. Ryhmän ja vuorovaikutuksen avulla pystymme rakentamaan itsetuntemusta. Myönteiset ryhmäkokemukset ovat yksi tärkeimpiä sosiaalisia tekijöitä lapsen kehittymisen ja hyvinvoinnin kannalta (ks. luku 2.3).

6.3 Lapsen empatiataitojen edistäminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä empatiataitojen kasvattamisen keinoista kuvataan kuviossa 9. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 24 erilaista ilmaisua.

Kuvio 9. Empatiataitojen kasvattaminen (ilmaisut)

Tunnetaidot. Tunnetaitojen harjoittelua ja kaikkien tunteiden sallimista pidettiin merkittävänä keinona kasvattaa lapsen empatiataitoja.

"Tunteiden sanoittaminen eri tilanteissa. Esim. toveri itkee, kerrotaan miksi."

"Tunnekasvatus ja tunnetaidot. Kaikki tunteet ovat arjessa sallittuja ja niiden näkyminen hyväksytään ja siihen kannustetaan."

"Toiminnassa pidetään suunnitelmallista ja tavoitteellista tunnekoulua, jossa saa leikin ja satujen kautta harjoitella eri tunteita ym."

Anteeksipyyntö. Empatiataitojen kasvattamiseksi varhaiskasvattajat näkivät tärkeänä anteeksipyynnin opetteluun.

"Anteeksipyynnön ja -antamisen opettelu"

”Auttaa oppia lasta tunnistamaan väärät tilanteet ja opettaa pyytämään anteeksi, jos satuttaa toista.”

Leikki. Varhaiskasvattajat nostivat erilaiset leikit yhdeksi tavaksi vahvistaa lapsen empatiataitoja.

”Roolileikit ovat hyviä”

”Leikki ja kirjat”

Aikuisen rooli. Aikuisen omaa toimintaa pidettiin tärkeänä, jotta lapsi oppii empatiataitoja.

”Kasvattajan antama esimerkki”

”Aikuisella tärkeä rooli tunteiden sanoittamisessa ja myös esimerkkinä tunteiden näyttämisestä.”

Varhaiskasvattajat pitivät selkeästi tunnetaitojen opettelua parhaimpana keinona kasvattaa lapsen empatiataitoja. Empatiataitojen kasvattamisessa on tärkeää kyky tunnistaa ja nimetä omia tunteita sekä tunnistaa toisten tunteet ja ymmärtää, että ne voivat poiketa omista tunteista (Mäkelä 2021). Tunnetaitojen avulla opetellaan juuri näitä taitoja. Positiivisen psykologian näkökulmasta niin myönteiset kuin negatiivisetkin tunteet ovat tärkeitä, ja niitä on hyvä oppia tunnistamaan (ks. luku 3.1).

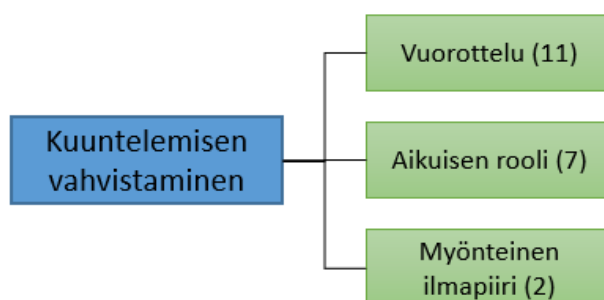
Varhaiskasvattajien vastauksissa nostettiin lapsen empatiataitojen kasvattamisen keinoina myös anteeksipyyntöön opettaminen. Positiivisen pedagogiikan näkökulmasta anteeksiantavuus on luonteenvahvuutena lempeää suhtautumista toisiin, kykyä antaa anteeksi ja mennä eteenpäin (Positiivinen kasvatus 2018). Varhaiskas-

vattajat pitivät anteeksipyynnön oppimista tärkeänä, mutta vastauksista jäi epäselväksi millaisia keinoja varhaiskasvattajat käyttävät anteeksipyynnön opetteluun.

Muita keinoja lapsen empatiataitojen kasvattamiseen varhaiskasvattajat pitivät leikkiä ja aikuisen roolia. Varhaiskasvattajat kertovat, että esimerkiksi erilaisten roolileikkien avulla lapset oppivat monia erilaisia taitoja kuten tunnetaitoja. Leikki on nostettu myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) keskiöön ja sitä pidetään tärkeänä osana lapsen oppimista. Varhaiskasvattajien omaa esimerkkiä haluttiin myös korostaa empatiataitojen harjoittelussa. Varhaiskasvattajan oma toiminta antaa mallia lasten käyttäytymiseen. Toimimalla itse empaattisesti myös lapset itse oppivat herkemmin toimimaan empaattisemmin (ks. luku 4.4)

6.4 Toisen kuuntelemisen vahvistaminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taidon vahvistamisen keinoista kuvataan kuviossa 10. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 20 erilaista ilmaisua.

Kuvio 10. Toisen kuuntelemisen vahvistaminen (ilmaisut)

Vuorottelu. Varhaiskasvattajat pitivät merkittävimpänä keinona vuorottelua, kun halutaan vahvistaa toisen kuuntelemisen taitoa. Vastauksissa nousi esille erilaisia keinoja vahvistaa kyseistä taitoa päiväkodin arjessa.

”Vuorottelut eri tilanteissa näin jokainen pääsee esille”

”Esim. puheenvuoro-pallo. Kuunnellaan sitä, jolla pallo on”

”Konkreettisesti osoitetaan esimerkiksi lelulla, kenellä on milloinkin puheenvuoro”

Aikuisen rooli. Aikuisen roolia pidettiin myös merkittävänä tekijänä, kun halutaan vahvistaa toisen kuuntelemisen taitoa.

”Aikuisen tehtävänä antaa jokaiselle lapselle tilaa tulla kuulluksi ja nähdyksi”

”Aikuinen pitää huolta puheenvuoroista”

”Aikuisen esimerkki on tärkeä, esimerkiksi tilanteissa, joissa aikuisella on keskustelu toisen kanssa menossa, huomioidaan paikalle tuleva lapsi, mutta opetetaan, että keskustelu toisen kanssa käydään ensin loppuun”

Myönteinen ilmapiiri. Osa vastaajista piti tärkeänä myönteistä ilmapiiriä, jotta pystytään ottamaan toiset huomioon ja kunnioittamaan sekä kuuntelemaan heitä.

”Hyvän ilmapiirin ja kasvuympäristön luominen on edellytys myös siihen, että kunnioitetaan ja arvostetaan toisiamme”

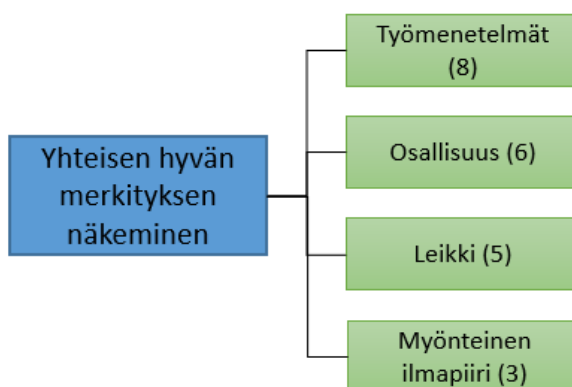
Vastausten perusteella toisen kuuntelemisen vahvistamisen parhaana keinona pidettiin vuorottelun opettelua. Varhaiskasvattajilta tuli hyviä konkreettisia työmenetelmiä kyseisen taidon opetteluun kuten puheenvuoro

pallo tai lelu sekä puheenvuorokortit. Varhaiskasvattajat pitivät myös aikuisen roolia tärkeänä tekijänä toisen kuuntelemisen vahvistamisessa. Vastaajien mukaan aikuisen tehtävänä on luoda sellainen ympäristö lapsille, jossa jokainen tulee nähdyksi ja kuulluksi. Myös aikuisen omaa esimerkkiä pidettiin tärkeänä. Päiväkodissa varhaiskasvattajat yhdessä rakentavat kasvuympäristöstä lasta tukevan ja rohkaisevan ja muut huomioon ottavan ympäristön sekä toimivat itse kunnioittavan vuorovaikutuksen ja käytöksen roolimallina (ks. luku 4.4).

Muutama vastaajista halusi nostaa myönteisen ilmapiirin yhdeksi keinoksi vahvistaa toisen kuuntelemisen taitoa. Vastausten mukaan hyvä ilmapiiri on edellytys sille, että toisia kunnioitetaan ja arvostetaan. Hyvien asioiden sanominen ja myönteisen palautteen antaminen vahvistavat yhteishenkeä, positiivista ilmapiiriä ja lisäävät myös hyvinvointia (ks. luku 3.3).

6.5 Yhteisen hyvän merkityksen näkeminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä yhteisen hyvän merkityksen näkemisen taidon vahvistamisen keinoista kuvataan kuviossa 11. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 22 erilaista ilmaisua.

Kuvio 11. Yhteisen hyvän merkityksen näkeminen (ilmaisut)

Työmenetelmät. Varhaiskasvattajien vastauksista käy ilmi, että yhteisen hyvän merkityksen näkemisen vahvistamiseen voidaan käyttää monia erilaisia menetelmiä.

”Yritetään saavuttaa yhdessä jokin tavoite, josta seuraa jokin palkkio, esim. yhteinen tekeminen tms.”

”Meillä on ollut käytössä esimerkiksi tavoitetaulu, jossa jokaisella lapsella on ollut oma tavoitteensa mitä harjoittelee esimerkiksi lepo hetkellä rauhassa olemista tai ruokailutilanteissa rohkeasti kaiken maistamista. Kun lapsi on saanut kerättyä 5 henkilökohtaista tarraa saa hän laittaa timantin yhteiseen aarrearkkuun. Kun aarrearkku on täyttynyt timanteista, lapsille pidetään juhlat ja lelopäivä.”

Osallisuus. Yhtenä keinona vahvistaa yhteisen hyvän merkityksen näkemistä on osallistaa lapsia ryhmän toimintaan mukaan.

”Lapset saavat osallistua ja vaikuttaa.”

”Lapsen on tärkeää saada kokea olevansa hyvä, onnistunut ja tärkeä”

Leikki. Erilaisilla leikeillä kuten pelailuilla ja yhteisleikeillä nähtiin olevan vaikutusta yhteisen hyvän merkityksen näkemisen vahvistamisessa.

”Leikeillä ja peleillä, joissa jokaisella oma rooli osana pelin tai leikin ideaa”

”Erilaiset me-hengen leikit ja yhteiset tsemppihaasteet ovat ihan parhaita.”

Myönteinen ilmapiiri. Myönteinen ja kannustava ilmapiiri nähtiin tärkeänä, jotta ryhmän me-henki kasvaisi.

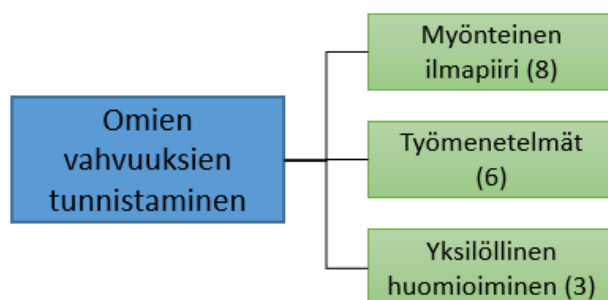
”Kannustava ja ryhmän me henkeä tukeva ilmapiiri”

Vastausten perusteella varhaiskasvattajat kokivat, että erilaiset työmenetelmät ovat toimivia, kun halutaan vahvistaa yhteisen hyvän merkityksen näkemistä. Lasten kanssa asetetaan joku tavoite, jonka saavutettua lapsi saa esimerkiksi jonkun palkinnon. Positiivisen pedagogiikan toteuttamisessa on tärkeää kannustaminen, jota voi tehdä myös palkintojen avulla (ks. luku 3.2).

Varhaiskasvattajat pitivät myös tärkeänä keinona yhteisen hyvän merkityksen näkemisen vahvistamisessa osallisuutta ja leikkiä sekä myönteistä ilmapiiriä. Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteissa (2018) painotetaan lapsilähtöistä ja lapsen osallisuutta korostavaa pedagogiikkaa. Varhaiskasvattajien vastauksista käy ilmi, että lasten ajatuksia ja mielipiteitä tulee kuunnella ja huomioida. Positiivisessa pedagogiikassa myös pidetään tärkeänä lapsen osallisuuden vahvistamista (ks. luku 3.2).

6.6 Omien vahvuuksien tunnistaminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä lapsen omien vahvuuksien tunnistamisen taidon vahvistamisen keinoista kuvataan kuviossa 12. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 16 erilaista ilmaisua.

Kuvio 12. Lapsen omien vahvuuksien tunnistaminen (ilmaisut)

Myönteinen ilmapiiri. Myönteistä ilmapiiriä pidettiin tärkeimpänä keinona edistää lapsen omia vahvuuksien tunnistamista.

”Erilaiset tilanteet, joissa lapsi pääsee loistamaan ja saa aikuisen kehuja”

”Kannustaminen ja rohkaiseminen.”

Työmenetelmät. Vastaajat nostivat erilaisia menetelmiä esille, joilla voidaan auttaa lasta tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksia.

”Toiminnalliset ja leikilliset puuhut esim. vahvuus toteemit/ kehykset / vahvuuskortit ja ääneen sanoittaminen, kun lapsi käyttää jotain tiettyä vahvuutta.”

”Vahvuuksista ääneen puhuminen, niiden esille nostaminen yhteisesti niin, että kaikkien vahvuudet kuuluvat ja näkyvät. Vahvuuksia voi hyödyntää erilaisissa yhteisissä tilanteissa siten, että jokaisella on mahdollisuus päästä loistamaan omalla vahvuudellaan”

Yksioöllinen huomioiminen. Lapsen mielenkiinnonkohteiden, vahvuuksien ja tarpeiden huomioimista pidettiin yhtenä keinona edistää lapsen omien vahvuuksien tunnistamista.

”Huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. Tartutaan niihin ja järjestetään sen mukaan tavoitteellista ja suunnitelmallista varhaiskasvatusta.”

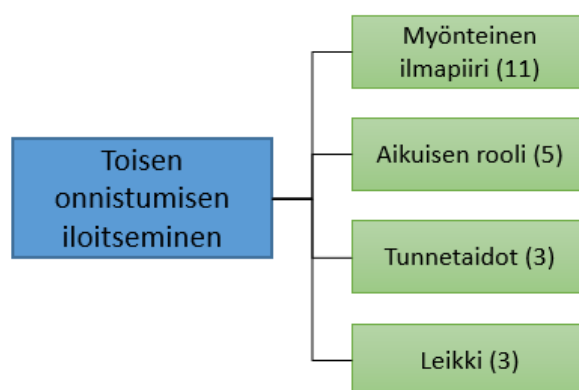
Varhaiskasvattajien mukaan myönteinen ilmapiiri on tärkein keino vahvistaa lapsen omien vahvuuksien tunnistamisen taitoa. Vastauksissa korostettiin erityisesti kannustamista, kehumista ja positiivista palautetta. Positiivinen pedagogiikka painottaa vahvuuksiin keskittymistä ja positiivista kannustamista, jota myös varhaiskasvattajat ovat nostaneet esille (ks. luku 3.3).

Vastauksista käy ilmi erilaisia työmenetelmiä omien vahvuuksien opetteluun päiväkodin arjessa. Varhaiskasvattajat nostivat esille erilaisia vahvuusharjoituksia, joilla voidaan auttaa lasta tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksia kuten vahvuuskortit ja vahvuuskehukset. Vahvuuksien opettaminen on yksi helpoimmista keinoista toteuttaa positiivista pedagogiikkaa. Lapsen vahvuuksien huomioiminen ja sanoittaminen edistävät vahvuuksien oppimista (ks. luku 4.2).

Osan vastausten perusteella jokaisen lapsen huomioimista yksilöllisesti pidettiin hyvänä keinona kehittää lasta tunnistamaan omia vahvuuksia. Varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä huomioida lapsen mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. Yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat tehdään jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle ja ne ovat yksi hyvä keino ottaa huomioon lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet ja yksilölliset tarpeet (ks. luku 2.2).

6.7 Toisen onnistumisen iloitseminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä toisen onnistumisen iloittamisen taidon vahvistamisen keinoista kuvataan kuviossa 13. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 22 erilaista ilmaisua.

Kuvio 13. Toisen onnistumisen iloitseminen (ilmaisut)

Myönteinen ilmapiiri. Suurin osa vastauksista liittyi kannustamiseen, kehumiseen ja positiiviseen palautteeseen.

”Toisten onnistumisten huomioimisen opettelu. Esimerkiksi liikuntatunnilla kannustamisen harjoittelu”

”Lasten tasavertainen kehuminen”

”Positiivinen palaute”

Aikuisen rooli. Varhaiskasvattajien vastausten mukaan aikuisten omalla esimerkillä on tärkeä merkitys toisen onnistumisen iloitsemisen taidon opettelussa.

”Usein se, kun aikuinen omalla esimerkillään opettaa ja kannustaa iloitsemaan muiden onnistumisesta ja kun esimerkiksi jumpassa kannustetaan kaikkia”

”Aikuisen malli”

Tunnetaidot. Tunnetaitojen harjoittelun koettiin auttavan lasta huomioimaan toisten onnistumisia.

”Arjen toiminnossa sanoitetaan tunteet, pidetään tunnekoulua ja tavoitteellisen/suunnitelmallisen toiminnan kautta huomioidaan yhdessä toistemme onnistumiset”

Leikki. Yhteinen toiminta ja leikin kautta oppiminen on nähty yhdeksi tekijäksi toisen onnistumisen huomioimisessa.

”Pidetään näyttelyitä askarteluista yms., näytelmiä, liikuntaharjoituksia, lauletaan ja leikitään yhdessä.”

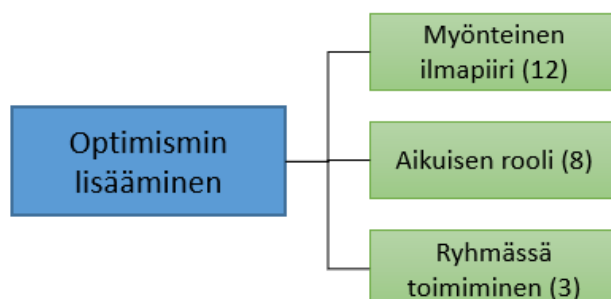
Varhaiskasvattajien vastaukset kertovat, että myönteinen ilmapiiri on toimivin keino opastaa lasta iloitsemaan toisen onnistumisista. Vastausten perusteella

muita keinoja oli aikuisen rooli, tunnetaidot ja leikki. Vastaajat pitivät tärkeänä kannustamista ja kehumista sekä aikuisen omaa esimerkkiä. Aikuisten positiivinen työote luo ryhmään myönteisyyttä ja lämpöä, joka tarttuu myös lapsiin. Kannustaminen sekä kehuminen luo myönteisen ilmapiirin koko lapsiryhmässä, jolloin on helpompi esimerkiksi huomata toisten onnistumisia (ks. luku 3.3).

Osa varhaiskasvattajista kokivat, että tunnetaitojen harjoittelu auttaa lasta huomioimaan toisten onnistumisia. Ymmärtämällä omia tunteita on helpompi iloita myös toisten onnistumisista. Omien tunteiden tunnistamisen avulla on helpompi ymmärtää toisia ja heidän tunteitaan, toisin sanoen tuntee empatiaa (ks. luku 4.4 ja 6.3). Varhaiskasvattajien vastaukset kertovat, että yhteinen toiminta ja leikki auttavat myös lasta iloitsemaan toisen onnistumisista. Esimerkiksi järjestämällä yhteisiä näyttelyitä lasten askarteluista lapset huomioivat toisten töitä ja voivat yhdessä niistä iloita. Positiivisen pedagogiikan mukaan positiivinen ilmapiiri, yhdessä tekeminen ja hyvä me-henki vahvistavat yhdessä oloa, jolloin kiusaaminen vähenee (ks. luku 3.3).

6.8 Optimismin lisääminen

Varhaiskasvattajien näkemyksiä optimismin lisäämisen keinoista kuvataan kuviossa 14. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 22 erilaista ilmaisua.

Kuvio 14. Optimismin lisääminen (ilmaisut)

Myönteinen ilmapiiri. Varhaiskasvattajien vastaukset kertovat, että positiivisen, kannustavan ja humoristisen ilmapiirin avulla voidaan lisätä lapsen optimismia.

”Ryhmässä vallitseva kunnioittava, leikkisä ja humoristinen ilmapiiri”

”Kiinnitetään huomio kannustavan, turvallisen ja hyvän ilmapiiriin luomiseen”

”Positiivinen kasvatusilmapiiri”

Aikuisen rooli. Aikuisen esimerkki koettiin tärkeäksi, jotta optimismia voidaan lisätä ja oppia.

”Aikuisen esimerkki lisää optimismia”

”Keskustellaan asioista positiiviseen sävyyn, aikuisilla tässä tärkeä rooli”

”Aikuisen oma suhtautuminen asioihin on tässä tärkeässä roolissa”

Ryhmässä toimiminen. Osa varhaiskasvattajista koki, että yhteinen tekeminen ja yhteiset kokemukset ryhmässä auttavat lisäämään optimismia.

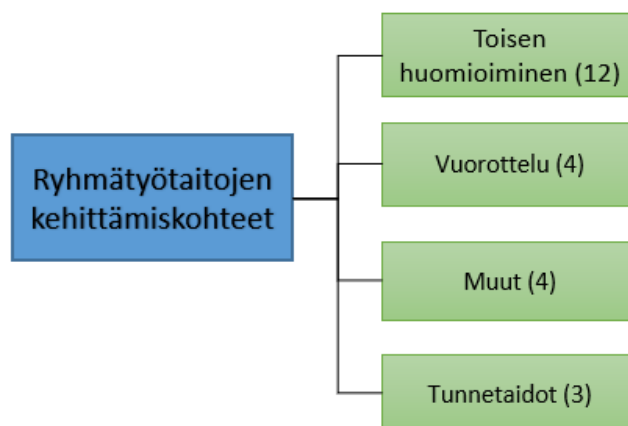
”Toistuvat rutiinit, ne luovat turvaa ja sitä kautta optimismia. Yhdessä tekeminen ja leikkiminen, hassuttelu”

Suurin osa varhaiskasvattajista pitää tärkeimpänä keinona myönteistä ilmapiiriä, kun halutaan lisätä lapsen optimismia. Aikuisen esimerkillä ja omalla suhtautumisella asioihin, koettiin olevan myös merkitystä myönteisen elämänasenteen lisäämisessä. Varhaiskasvatuksen kasvattajien sensitiivisyydellä ja vuorovaikutustavoilla on todettu olevan laajasti merkitystä lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Myönteisellä asennoitumisella ja positiivisella ilmapiirillä voidaan nähdä enemmän mahdollisuuksia (ks. luvut 4.4). Varhaiskasvattajien vastaukset kertovat

myös, että ryhmässä toimiminen, yhdessä tekeminen ja yhteiset rutiinit luovat optimismia. Myönteiset ryhmäkokemukset ovat yksi tärkeimpiä sosiaalisia tekijöitä lapsen kehittymisen ja hyvinvoinnin kannalta (ks. luku 2.3).

6.9 Lasten kehittämiskohteet ryhmätyötaidoissa

Varhaiskasvattajien näkemyksiä yleisimmistä kehittämiskohteista lasten ryhmätyötaidoissa kuvataan kuviossa 15. Vastaajia oli 13 ja vastauksista saatiin 22 erilaista ilmaisua.

Kuvio 15. Ryhmätyötaitojen kehittämiskohteet (ilmaisut)

Toisen huomioiminen. Suurin osa varhaiskasvattajien mainitsemista ryhmätyötaitojen kehittämiskohteista liittyi toisen huomioimiseen.

”Muiden huomioiminen ja mielipiteiden kysyminen”

”Kaikkien huomioiminen, toiselle tilan antaminen”

”Minäkeskeisyydestä kohti sitä, mitä muut haluavat ja miltä muista tuntuu jne.”

Vuorottelu. Oman vuoron opettelua pidettiin yhtenä ryhmätyötaitojen kehittämiskohteena.

”Vuoron odottaminen, lainaamisen taito”

Muut. Muut kohtaan nousi esille varhaiskasvattajien yksittäisiä vastauksia kehittämiskohteista lasten ryhmätyötaidoissa.

”Keskittyminen”

”Häviäminen”

Tunnetaidot. Tunnetaitojen harjoittelu nähtiin yhdeksi ryhmätyötaitojen kehittämiskohteeksi.

”Tunnetaitojen harjoittelu ja sen myötä opetellaan ottamaan toisen tunteet huomioon ja ehkä asettumaan toisen asemaan.”

Vastausten perusteella lasten suurimpana kehittämiskohteena ryhmätyötaidoissa on toisen huomioiminen. Toisen kunnioittamista, huomioimista ja kuuntelemista pidettiin myös tärkeimpänä ryhmätyötaitona opettaa lapsille varhaiskasvatuksessa (ks. luku 6.1.3). Varhaiskasvatus on usein ryhmämuotoista ja ryhmässä toimiminen edellyttää jokaisen ryhmän jäsenen huomioimista.

Ryhmätyötaitojen kehittämiskohteeksi nousi myös vuorottelun ja tunnetaitojen harjoittelu. Vuorottelun harjoittelulla otetaan myös muut huomioon. Tunnetaitojen opettelua korostetaan yhä enemmän varhaiskasvatuksessa, joka näkyy myös varhaiskasvattajien vastauksissa. Tunnetaitojen harjoittelun avulla pystytään myös muut ottamaan paremmin huomioon. Omien tunteiden tunnistamisen avulla on helpompi ymmärtää toisia ja heidän tunteitaan, eli tuntea empatiaa (ks. luku 4.4).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvattajat pitävät tärkeimpänä toisen kunnioittamisen ja kuuntelemisen taitoa. Tätä ja muita ryhmätyötaitoja opettaessa, varhaiskasvattajat ovat nostaneet eniten esille myönteisen ilmapiirin. Toiseksi eniten mainintoja tuli aikuisen roolista. Positiivisen pedagogiikan näkökulmasta ajatellaan, että lapsen hyvä kasvuympäristö on turvallinen sekä ilmapiiri on kannustava. Kannustaminen ja kehuminen sekä turvallisuus nousivat monessa varhaiskasvattajan vastauksessa esille.

Tutkimustulosten perusteella myönteinen ilmapiiri ja aikuisen rooli nousivat monessa vastauksessa esille keinona edistää lapsen erilaisia ryhmätyötaitoja. Varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä myönteistä ilmapiiriä, jotta pystytään muun muassa vahvistamaan toisen kuuntelemisen taitoa, edistää lapsen itsetuntemusta sekä huomioimaan toisen onnistumisia. Varhaiskasvattajien mukaan aikuisen omalla esimerkillä on vaikutusta ryhmätyötaitojen edistämisen lisäksi myös myönteisen ilmapiirin syntyyn. Aikuisen tehtävänä on rakentaa lapsille sellainen ympäristö, jossa lapsella on turvallinen ja hyvä olla. Varhaiskasvattajan keskittyminen kannustamiseen, kunnioittamiseen, kysymiseen ja kuunteluun on avainasemassa positiivisen pedagogiikan toteuttamisessa. Aikuisten positiivinen työote luo ryhmään myönteisyyttä ja lämpöä, joka tarttuu myös lapsiin. Lapsen huomioiminen, ja kannustaminen sekä kehuminen luo myönteisen ilmapiirin koko lapsiryhmässä, jolloin päiväkotiin on kaikkien hyvä tulla.

Tutkimustulosten perusteella muita keinoja vahvistaa lapsen erilaisia ryhmätyötaitoja olivat muun muassa leikki ja tunnetaitojen harjoittelu sekä erilaiset työmenetelmät. Varhaiskasvattajat nostivat leikin keinoksi vahvistaa lapsen empatiataitoja, edistää toisen onnistumisen huomioimista ja nähdä yhteisen hyvän merkitystä. Leikki on tärkeässä osassa varhaiskasvatusta ja sen tärkeyttä oppimiselle korostetaan myös varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa (2018). Vastausten

perusteella leikkiä käytetään paljon erilaisten ryhmätyötaitojen vahvistamisessa. Yhteisissä leikeissä lapset oppivat käsittelemään tunteitaan sekä huomioimaan muut. Leikkimisen ohella lapset voivat oppia monia taitoja kuten tunnetaitoja.

Tutkimustulosten perusteella varhaiskasvattajat kokivat, että tunnetaitojen avulla voidaan opettaa lasta huomioimaan toisten onnistumisia sekä vahvistaa lapsen itsetuntemusta ja empatiataitoja. Tunnetaitojen avulla lapsi oppii havaitsemaan, tunnistamaan ja säätelemään omia tunteitaan. Omien tunteiden tunnistamisen avulla on helpompi ymmärtää toisia ja heidän tunteitaan. Vastauksissa nousi myös erilaisia työmenetelmiä esille lapsen ryhmätyötaitojen vahvistamiseksi, joita voidaan käyttää arjessa. Esimerkiksi erilaiset palkkiot koettiin hyvänä keinona edistää lapsen taitoja. Palkkioiden avulla varhaiskasvattajat tukevat lasta yhteiseen tavoitteeseen pääsemisessä.

Kehittämiskohteeksi lapsen ryhmätyötaitoissa varhaiskasvattajat nostivat esille toisen huomioimisen. Varhaiskasvattajat kokevat, että lapsi tarvitsee eniten tukea toisen huomioimisen opetteluun. Samaa toisen huomioimista, kuuntelemista ja kunnioittamista varhaiskasvattajat pitivät myös tärkeimpänä taitona lapsen oppia. Aikuisen roolia pidettiin tärkeänä näitä taitoja harjoiteltaessa. Kyselyyn vastanneiden mukaan aikuisen tehtävänä on antaa jokaiselle lapselle tilaa tulla kuulluksi ja nähdyksi. Myös aikuisen oma esimerkki ja toiminta arjen eri tilanteissa on tärkeää. Taidon opetteluun nousi myös hyviä konkreettisia esimerkkejä kuten puheenvuorokortit tai joku tavara, joka osoittaa kenen vuoro on puhua ja ketä kuunnellaan.

Positiivisen pedagogiikan näkökulmasta vahvuusharjoituksista ryhmätyötaitojen edistämiseksi tuli vain vähän mainintoja. Vahvuuksien opettaminen päiväkodin arjessa on yksi helpoimmista keinoista toteuttaa positiivista pedagogiikkaa. Esimerkiksi huomioimalla toisen onnistumisia voidaan lapsen vahvuuksia aktiivisesti nostaa esille, sanoittaa ja keskustella niistä. Myös erilaisia vahvuusharjoituksia voidaan hyödyntää. Itsetuntemusta vahvistamalla voidaan auttaa lasta löytämään ja

kehittämään omia luontevahvuuksiaan nimeämällä ja nostamalla niitä esille. Omien vahvuuksien tunnistaminen -kohta oli ainoa, jossa nostettiin esille erilaisia vahvuusharjoituksia, joita voidaan hyödyntää päiväkodin arjessa.

Tutkimuksen tuloksista oli nähtävillä kuinka varhaiskasvattajat ovat tietoisia positiivisen pedagogiikan merkityksestä lasten ryhmäytötaitojen vahvistamisessa. Oli mukava huomata, kuinka arjesta löytyi erilaisia konkreettisia keinoja, jotta lasten taidot kehittyisivät. Panostamalla lasten ryhmäytötaitoihin ja sitä kautta lapsiryhmän ryhmäytymiseen luodaan turvallinen, myönteinen ja tiivis ryhmä, jossa kiusaamista voidaan ennaltaehkäistä helpommin. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi 2019) arvioi, että varhaiskasvatuksen vahvuutena on myönteinen ja turvallinen ilmapiiri sekä leikin vahva asema, jotka myös varhaiskasvattajien vastauksissa korostui.

8 POHDINTA

Opinnäytetyössä halusin selvittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä lapsen ryhmätyötaitojen vahvistamisesta. Tutkimusta lähdin toteuttamaan positiivisen pedagogiikan avulla, sillä positiivinen pedagogiikka on kasvattanut suosiotaan ja lisääntynyt päiväkotien arjessa. Tutustuttuani aiheeseen olen itsekin halunnut enemmän hyödyntää positiivista pedagogiikkaa omassa työssäni varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyötä suunnitellessani omaksi mielenkiinnon kohteeksi muodostui lapsen ryhmätyötaidot ja kiusaamisen ehkäiseminen. Kun lapsella on hyvät ryhmätyötaidot, hän pystyy toimimaan yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Hyvien ryhmätyötaitojen avulla lapsi pystyy solmimaan ja ylläpitämään hyviä vuorovaikutus- ja ystävyyssuhteita jo päiväkodissa.

Olisin halunnut tehdä tutkimuksen yhteen päiväkotiin, mutta minua neuvottiin ottamaan yhteyttä useampaan päiväkotiin, jotta saisin tarpeeksi vastauksia tutkimukseni kannalta. Tutkimukseeni osallistui 14 työntekijää, neljästä päiväkodista. Tutkimuksessa kartoitettiin omia mielipiteitä ja kokemuksia, jolloin tutkimus oli ainutlaatuinen eikä tutkimustuloksia voi yleistää tai siirtää koskemaan muitakin päiväkoteja. Vastausten saamiseen saattoi vaikuttaa se, että kyselyssä lähes kaikki kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Lisäksi tutkimuksen ajankohta saattoi myös vaikuttaa asiaan. Keväällä tulee usein paljon vastauspyyntöjä muihinkin opinnäytetöihin sekä pro gradu -tutkielmiin liittyen. Varhaiskasvattajien arki on toisinaan hektistä ja kevääseen ajoittuu normaalin arjen lisäksi myös muun muassa kevätretkiä ja -juhlia, lasten siirtopalaverien pitämistä ja varhaiskasvatussuunnitelmien päivittämistä. Saattaa olla, että varhaiskasvattajat vastaavat todennäköisimmin sellaisiin tutkimuksiin, joiden aihepiirin he kokevat mielekkääksi ja mielenkiintoiseksi.

8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettiset ohjeistukset toteutuivat mielestäni hyvin. Kyselyyn vastattiin nimettömästi ja tutkimuksessa ei kerätty henkilötietoja. Vastauksia ei voida yhdistää tiettyyn päiväkotiin ja tiettyyn henkilöön, sillä tutkimuksessa ei niitä mainita eikä kysytä. Kyselyyn osallistuminen oli myös vapaaehtoista. Tutkimuksen aiheesta ja sisällöstä kerrottiin saatekirjeessä sekä kyselyn alkutekstissä. Tällä pyrittiin varmistamaan, että kyselyyn osallistunut henkilö tietää mistä on kyse ja mihin vastauksia käytetään. Webropol-kyselylomakkeen vastaukset säilytettiin sähköisessä muodossa, johon kirjaututtiin käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Kyselylomakkeen vastaukset on tuhottu tutkimuksen valmistuttua.

Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä selvitettiin kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi olisin voinut kyselyn lisäksi vielä havainnoida työntekijöiden toimintaa ryhmässä. Tutkimusaineistoa olen pyrkinyt analysoimaan luotettavasti ja tarkasti. Olen käyttänyt tutkimuksessa suoria lainauksia, jotka olen valinnut siten, että ne kuvaisivat mahdollisimman hyvin aineiston sisältöä. Olen myös pyrkinyt varmistamaan lainauksia lyhenteessäni, että asiasisällöt pysyvät alkuperäisinä. Tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä heikensi se, että avoimiin kysymyksiin eivät kaikki vastanneet. Jälkeenpäin mietittynä olisin voinut varhaiskasvattajilta kysyä enemmän strukturoituja kysymyksiä ja vähemmän avoimia kysymyksiä.

Tutkimuskyselyn kysymykset pohjautuvat positiiviseen psykologiaan ja positiiviseen pedagogiikkaan. Luultavasti tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen työntekijät tunsivat aihealueen jo ennen kyselyyn vastaamista. En kuitenkaan voi tutkijana olla varma, että kyselyyn vastanneet henkilöt ovat ymmärtäneet jokaisen kyselylomakkeen kysymyksen tarkoittamallani tavalla. Tämä vaikuttaa tuloksien pätevyYTEEN. Jos varhaiskasvatuksen työntekijöitä olisi kyselyn sijaan haastateltu, olisi joitakin vastauksia voitu vielä tarkentaa. Näin olisin voinut saada esimerkiksi

lisää tietoa varhaiskasvattajien konkreettisista työmenetelmistä, joita he käyttävät lasten ryhmätyötaitojen edistämiseksi.

8.2 Jatkotutkimuksen aiheita

Positiivisesta pedagogiikasta innostuneena, aihetta voisi jatkossa tutkia havainnolla varhaiskasvatuksen työntekijöiden käyttäytymistä, jolloin havainnoinnin avulla voitaisiin käytöksestä etsiä ryhmätyötaitojen edistämisen keinoja tai positiivisen ilmapiirin ylläpitämisen keinoja. Näin saataisiin tutkimustietoa siitä, miten varhaiskasvattajat todella toimivat arjessa, sillä tässä opinnäytetyön tutkimuksessa tulokset perustuvat vain kyselyn vastanneiden kerrontaan. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tarjottaisiin päiväkotiin konkreettisia menetelmiä lasten ryhmätyötaitojen vahvistamiseen ja lapsiryhmän ryhmäyttämiseen.

LÄHTEET

Avola P. & Pentikäinen V. 2019. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing.

Ikonen M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajina. Teoksessa Karila K, Hännikäinen M, Nummenmaa A-R. & Rasku-Puttonen H. (Toim.) Kasvatusvuorovaikutus. 149–165. Tampere. Vastapaino.

Järvinen K. & Mikkola P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Karvi 2019. Varhaiskasvatuksen vahvuutena turvallinen ja myönteinen ilmapiiri-laadussa silti puutteita, jotka näkyvät myös viisivuotiaiden osallistumisessa varhaiskasvatukseen. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 25.5.2022. <https://karvi.fi/2019/09/06/varhaiskasvatuksen-vahvuutena-turvallinen-ja-myonteinen-ilmapiiri-laadussa-silti-puutteita-jotka-nakyvat-myo-viisivuotiaiden-osallistumisessa-varhaiskasvatukseen/>

Koivula M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen P, Marttila M. & Varsa M. (Toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. 19–45. Jyväskylä. PS-kustannus.

Koivula M. & Laakso M-L. 2017. Lapsen varhainen kehitys kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmasta. Teoksessa Koivula M, Siippanen A. & Eerola-Pennanen P. (Toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 108–128. Tallinna. Vastapaino oy.

Kumpulainen K., Mikkola A., Rajala A., Hilppö J. & Lipponen L. 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä. PS-kustannus.

Laaksonen V. & Repo L. 2017. Kaveritaitoja. Tietoa ja harjoituksia toimivan ryhmän rakentamiseen varhaiskasvatuksessa. Folkhälsan.

Laine, K. & Neitola, M. (Toim.) 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku. Painosalama Oy.

Leskisenoja, E. 2016. Vuosi koulua, vuosi iloa: PERMA-teoriaan pohjautuvat luokkakäytänteet kouluilon edistäjinä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Leskisenoja E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä. PS-kustannus.

Myyry L. 2018. Lasten vahvuuksien tunnistaminen varhaiskasvatuksessa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.

Mäkelä H. 2021. Lasten empatiataidot- miten lasten empatiataitoja voi vahvistaa? Viitattu 24.5.2022. <https://kasvuntaika.fi/blog/2021/04/17/lapsen-empatiataidot/>

OAJ 2021. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Viitattu 4.7.2021. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>

Ojanen M. 2014. Positiivinen Psykologia. Edita.

OKM 2021. Varhaiskasvatuspalvelut. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 4.7.2021. <https://minedu.fi/varhaiskasvatuspalvelut>

OPH 2021. Mitä on varhaiskasvatus? Opetushallitus. Viitattu 4.7.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

OPH 2021a. Lapsen vasu ja pedagoginen dokumentointi. Opetushallitus. Viitattu 14.7.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-vasu-ja-pedagoginen-dokumentointi>

OPH 2022. Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla. Opetushallitus. Viitattu 30.1.2022. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

Park N., Petterson C. & Seligman M. E. P. 2004. Strengths of character and well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 603-619.

Positiivinen kasvatus 2021. Vahvuus 12: Ryhmätyötaidot. Viitattu 30.1.2022. <https://positiivinenkasvatus.fi/luontevahvuudet/vahvuus-12-ryhmatyotaidot/>

Superliitto 2022. Lähihoitaja lastenhoitajana varhaiskasvatuksessa. Työtä lasten parhaaksi. Viitattu 4.7.2021. https://www.superliitto.fi/site/assets/files/34433/lahihoitaja_lastenhoitajana_varhaiskasvatuksessa_web.pdf

Tilastokeskus 2022. Muuttujan lukuarvo- ja mitta-asteikkotyypit, Viitattu 24.5.2022. https://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?page_type=sialto&course_id=tkoulu_teemak&lesson_id=8&subject_id=1

Trogen T. 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä. PS-kustannus.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa. Hansaprint Oy.

Työmarkkinatori 2020. Varhaiskasvatuksen opettaja. KEHA-keskus. Viitattu 4.7.2021. <https://kokeile.tyomarkkinatori.fi/ammait/Varhaiskasvatuksen-opettaja>

Uusitalo-Malmivaara L. & Vuorinen K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Uusitalo, L., Vuorinen, K., Majaniemi, I. & Kokko, E. (2017). Huomaa hyvä!: Vahvuusvariksen bongausopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvoston asetus OKM/2019/92. Viitattu 14.7.2021. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8067705f>

Varhaiskasvatustilaki 540/2018. Viitattu 15.7.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Viitattu 14.7.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vilkka H. 2014. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Viitattu 24.5.2022. <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Vilkka H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä. PS-kustannus.

Vilkka H. 2021b. Tutki ja kehitä. Jyväskylä. PS-kustannus.

Vuorisalo M. & Eerola-Pennanen P. 2017. Eriarvoistuminen ja kamppailut omasta asemasta. Teoksessa Koivula M, Siippainen A. & Eerola-Pennanen P. (Toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 234–248. Tampere. Vastapaino.

LIITTEET

LIITE 1

Saate-kirje

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Olen neljännen vuoden sosionomiopiskelija Pauliina Suoniemi Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä lasten ryhmätyötaitojen vahvistamisesta positiivisen pedagogiikan näkökulmasta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää millä tavoin varhaiskasvatuksessa olevat kasvattajat vahvistavat lasten ryhmätyötaitoja. Tavoitteena on saada varhaiskasvatuksen työntekijöiden käytäntöjä, kuinka lasten ryhmätyötaitoja vahvistetaan varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö toteutetaan avoimena kyselytutkimuksena Webropol- työkalun avulla. Vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu anonymisti. Vastauksista ei voi päätellä henkilöllisyyttäsi. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimusaineisto kerätään ainoastaan tätä opinnäytetyötä varten ja hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Kyselyyn vastaamiseen on aikaa yksi viikko.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Ahti Nyman Vaasan ammattikorkeakoulusta puh. xxx. Tutkimus valmistuu keväällä 2022. Sen jälkeen opinnäytetyö on luettavissa Theseus-julkaisuarkistossa.

Vastaan mielelläni opinnäytetyötäni koskeviin kysymyksiin xxx

Suuri kiitos osallistumisestasi! Linkki kyselyyn: [Webropol-kysely](#)

Ystävällisin terveisin

Pauliina Suoniemi

LIITE 2

Kyselylomake varhaiskasvattajille

1. Aseta seuraavat asiat tärkeysjärjestykseen asteikolla 1-7, siten, että 1 on tärkein ja 7 vähiten tärkein lapsen ryhmätöiden kannalta

Itsetuntemuksen vahvistaminen	Valitse ▼
Empatiataitojen kasvattaminen	Valitse ▼
Muiden kunnioittamisen ja kuuntelemisen taito	Valitse ▼
Yhteisen hyvän hyödyn ymmärtäminen	Valitse ▼
Lapsen vahvuuksien esiintuonti ja niiden vaikutus ryhmään	Valitse ▼
Toisen onnistumisesta iloitseminen	Valitse ▼
Optimismien lisääminen	Valitse ▼

2. Millaiset arjen käytännöt edistävät parhaiten lapsen itsetuntemusta?**3. Millaiset arjen käytännöt edistävät parhaiten lapsen empatiataitoja?****4. Millä tavoilla on mahdollista vahvistaa toisten kuuntelemista?**

5. Millaisissa arjen käytännöissä on mahdollista vahvistaa lasta näkemään yhteisen hyvän merkitystä?

6. Millaiset arjen toiminnot edistävät lasta tunnistamaan omat vahvuutensa?

7. Millaiset arjen toiminnot auttavat lapsia huomioimaan toisten onnistumisen?

8. Millaiset arjen toiminnot lisäävät lapsen optimismia?

9. Mitkä ovat lapsien yleisimmät kehittämiskohteet ryhmätyötaidoissa?